

תקווה
ישראלית
أمل أسرائيلي

תקווה ישראלית באקדמיה: מתחילים

כתיבה ועריכה: רוני אֶלון | ראש מערך תוכן ואסטרטגיה, בית הנשיא
אילה הנדן | יועצת מלווה לבית הנשיא ב"תקווה ישראלית באקדמיה"

עיצוב גרפי: דגה עיצוב

תקווה
ישראלית
أمل أسرائيلي

תוכן עניינים

5.	תקווה ישראלית: חזון או חלום? ראובן (רובי) ריבלין
7.	תקווה ישראלית: מתחילים הראל טובי
8.	מהי תקווה ישראלית?
10.	דבר יו"ר הות"ת פרופ' יפה זילברשץ
11.	דבר יו"ר ור"ה פרופ' פרץ לביא
12.	דבר יו"ר ור"ם פרופ' שלמה גרוסמן
13.	דבר יו"ר ול"ם פרופ' דודי שוורץ
14.	דבר יו"ר רמ"א פרופ' רוני לידור
15.	דבר יו"ר התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות גלעד ארדיטי
16.	תקווה ישראלית באקדמיה מפת הדרכים
18.	1. תכנית עבודה כלל-מוסדית
21.	2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש
25.	3. תכניות לימוד וסביבה לימודית
28.	4. סטודנטים
33.	5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה
36.	6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים
38.	7. קשרי אקדמיה-קהילה
40.	8. מדידה והערכה
42.	נספח א: פעילות ות"ת: הנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסיות ייחודיות
45.	נספח ב: חברי ועדת גיבוש המדדים לשנת תשע"ב

 דוגמאות מהעולם	 שותפויות אקדמיה- מגזר שלישי	 דוגמאות לעשייה מוסדית
---	--	---

תקווה ישראלית: חזון או חלום?

”אם בעבר היה צה”ל מקום המפגש המרכזי של החברה הישראלית, הרי שבסדר הישראלי החדש, אם נרצה או לא, הפכו האקדמיה ושוק העבודה למקום הראשון שבו פוגשת החברה הישראלית את עצמה. האקדמיה ושוק העבודה, הם השער להגשמת החלום הישראלי, הם כרטיס הכניסה של כולנו למוקדי ההשפעה במשק, בהם נוצר לראשונה מרחב משותף ליצירת שפה ומטרות משותפות, שם מתעצבים תחושת השייכות והמעמד החברתי. שם, העושר הרעיוני שבמגוון האנושי אינו איום - אלא יתרון תחרותי. האקדמיה ושוק העבודה הישראלי ישמשו מנוע שינוי אמיתי רק כאשר מוסדות אקדמיים ומעסיקים יראו בהגשת החלום הישראלי - לצעיר מאופקים, לצעירה מבני ברק, לצעיר מג’ת ולצעירה מבנימין - שליחות לאומית ואינטרס מקצועי ועסקי ראשון במעלה.

האקדמיה ושוק העבודה מותאמים היום בעיקר לשני שבטים, אבל יש שניים נוספים - החרדים והערבים - שנשארו מאחור. האקדמיה ושוק העבודה עדיין לא דוברים את שפתם, ולא מכירים ביתרונם וביכולותיהם. השינוי יגיע, רק בהינתן מאמץ פרו אקטיבי לשילוב ולגיוון, רק כאשר נהיה מחויבים, כולנו, ליצירת אליטה מגוונת ולכל אורך ההירארכיה המקצועית, ובל נשלה את עצמנו: לעולם חילופי אליטות כרוכים במחיר, כי מטבעה של אליטה שהיא רוצה להנציח את מקומה. השינוי יגיע רק כאשר הסביבה המקצועית תגלה רגישות וערנות לכל המגזרים הפועלים בה ותכיר באחריות המוטלת עליה ליצירת מפגש חיובי ומשמעותי בין הבאים בשעריה.

יקירי, תקווה ישראלית משותפת איננה יכולה להיות נקודת הפתיחה של המסע הארוך שבפנינו, אבל היא צריכה להיות המתנה והירושה שלנו לדורות הבאים. בשנה וחצי האחרונות עמל בית הנשיא על יצירת התשתית לתקווה ישראלית, על יצירת מעגל שותפים ושיתופי פעולה נרחבים במטרה לסייע בקידום השינוי המיוחל. הצטרפו אלינו לאתגר. רק כך, יחד ובשותפות, נוכל לחדש תקווה ישראלית.”

מתוך דברי נשיא המדינה, ראובן (רובי) ריבלין בכנס הרצליה, 14.6.2016

כנס הרצליה, יוני 2016 | צילום: מארק ניימן/לע"מ

תקווה ישראלית: מתחילים

"הסדר הישראלי החדש", עליו הצביע הנשיא, מעורר דיון ומחשבה. הוא מעלה שאלות הנוגעות בעצבים החשופים של החברה הישראלית, מפרק אמיתות קיימות ובעיקר מעודד דיון עלינו. על מי שאנחנו ועל מה שאנחנו רוצים להיות.

החוברת שלפניכם משקפת את העשייה הרבה אותה אתם כבר מובילים אל עבר קמפוסים הנותנים ביטוי ומקום לקולות ומגזרים שונים ולטובת פיתוח מצוינות מכילה. בחוברת מוצגת, מפת מימדי העשייה של תקווה ישראלית באקדמיה ולאורה דוגמאות מעניינות לעשייה שבהן שיתפתם אותנו, דוגמאות לשותפויות אקדמיה - מגזר שלישי, כמו גם דוגמאות מהעולם.

מטרת החוברת לשמש כלי עזר בהגדרת מפת הדרכים לתקווה ישראלית באקדמיה, כמו גם להאיר דוגמאות בולטות מהנעשה בשטח אשר יכולות לשמש מודל. תוכלו להיעזר בחוברת גם על מנת לחשוף שותפים נוספים מקרב הסגל האקדמי, המנהלי וציבור הסטודנטים במוסדכם לרעיונות וכיווני הפעולה של תקווה ישראלית.

אנו בבית הנשיא נרגשים מההיענות וההירתמות שלכם לתהליך ומצפים להמשך עשייה משותפת.

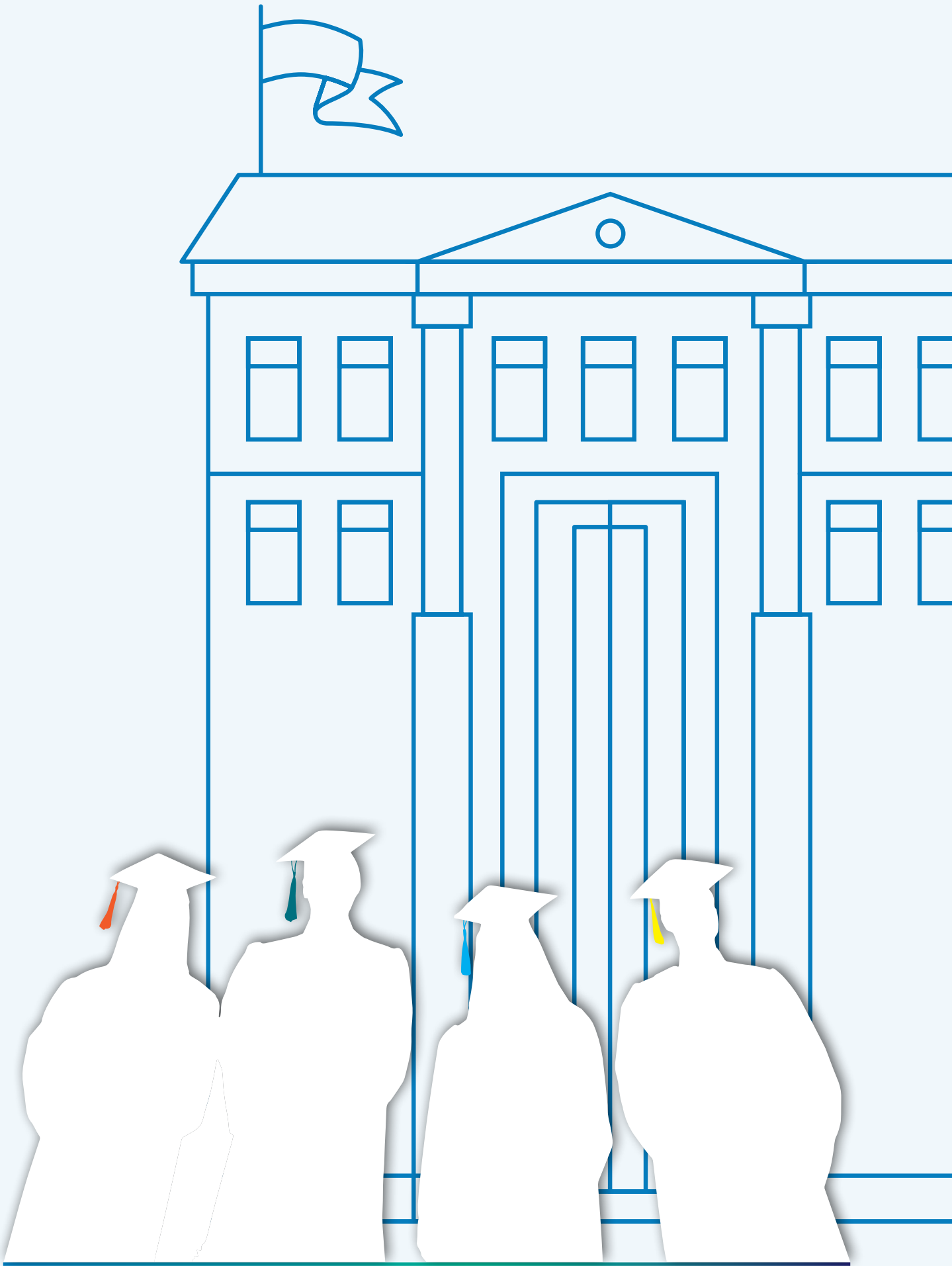
אני מודה לכל שותפי תקווה ישראלית באקדמיה: ליושבת ראש הועדה לתכנון ולתקצוב, הפרופ' יפה זילברשץ ולחברי הוועדה, למועצה להשכלה גבוהה, ובעיקר לכם - נשיאי וראשי המוסדות להשכלה גבוהה ונציגי התאחדות הסטודנטים. השותפות שלכם מצביעה על הרצון והמחויבות ליצור תקווה ישראלית אמיתית לכלל החברה הישראלית, עבור כולנו.

בברכה,

הראל טובי

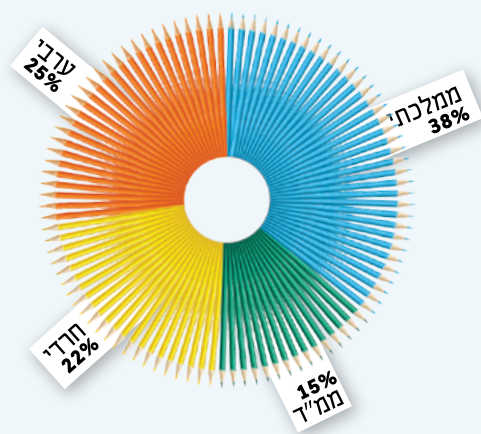
מנכ"ל בית הנשיא

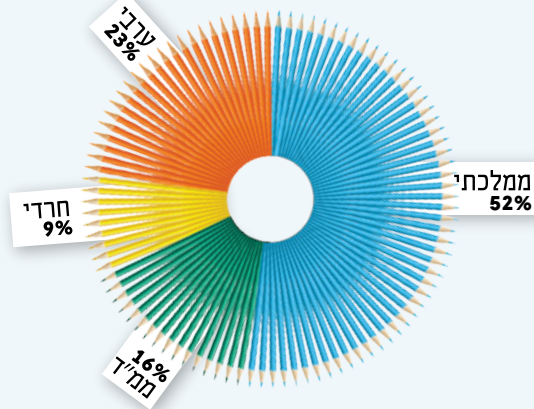
מהי תקווה ישראלית?

תהליכים דמוגרפיים ותרבותיים מעצבים מחדש את פניה של החברה הישראלית בעשורים האחרונים: מחברה המורכבת מרוב ומיעוט ברורים, לחברה המורכבת מארבעה מגזרים או "שבטים" מרכזיים שמתקרבים זה אל זה בגודלם: חילונים; דתיים-לאומיים; חרדים; ערבים. מציאות חברתית זו משתקפת מהרכב כיתות א' כיום, שזרמי החינוך החרדי והערבי מהווים בו קרוב לחמישים אחוז, ומהווה למעשה "סדר ישראלי חדש". במציאות זו לא מתקיימים עוד רוב ומיעוט ברורים בהתייחס לשאלות יסוד אידאולוגיות, ומכאן שנדרש מעבר מהתפיסה המקובלת של "רוב ומיעוט" לתפיסה חדשה של שותפות בין המגזרים המרכיבים את החברה הישראלית.

תלמידי כיתות א'
2018

תלמידי כיתות א'
1990

"תקווה ישראלית" היא מטריית פעילות רחבה המאגדת תחתיה את מכלול פעילות בית הנשיא בנושא "הסדר הישראלי החדש" בתחומי מפתח לקיומם של חברה ומשק, וזאת לאור חזונו של הנשיא.

במסגרת **תקווה ישראלית** מקיים בית הנשיא פעילות עומק למען ביסוס השותפות בין חלקיה השונים של החברה הישראלית בזירות שונות ובראשן אקדמיה, תעסוקה, חינוך וספורט. כך, למשל, מתמקדת **תקווה ישראלית בתעסוקה** בקידום גיוון תעסוקתי, בדגש על שילוב חרדים וערבים במשק; **תקווה ישראלית בחינוך** עוסקת בקידום חינוך לשותפות, בהינתן ארבעת זרמי החינוך הנפרדים; **תקווה ישראלית באקדמיה** מכוונת לעודד אקדמיה מגוונת וכשירה תרבותית; **תקווה ישראלית בספורט** מכוונת לעודד סובלנות ופועלת לטובת מיגור אלימות וגזענות ועוד. הפעילות בזירות השונות מאופיינת ביצירת שיתופי פעולה משמעותיים ורחבים עם גורמים שונים הרלוונטיים לקידום היעד מהמגזר הציבורי, הפרטי והשלישי. במסגרת שותפויות אלה משמש בית הנשיא כגורם מארגן ומניע שבכוחו להביא יחד לשולחן את כלל השותפים הנדרשים להובלת השינוי המבוקש תוך ניסיון לחתור לעיצובו של סטנדרט מוסדי חדש ונדרש בזירה לאור השינויים והתמורות שעוברת החברה הישראלית.

תקווה
ישראלית
أمل
إسرائيلي

דבר יו"ר הות"ת | פרופ' יפה זילברשץ

קריאת נשיא המדינה למוסדות להשכלה גבוהה להיות גורם מרכזי בבניית התקווה הישראלית מהווה אתגר עצום למערכת כולה.

האוניברסיטאות, המכללות המתוקצבות ואלו שאינן מתוקצבות, כמו גם המכללות להוראה, שעוברות בימים אלו לחסות מלאה של מל"ג/ות"ת, מהוות מסגרת שאליה מגיעים כל "שבטי" החברה הישראלית: חילונים, דתיים-לאומים, חרדים וערבים,

תושבי המרכז ודיירי הפריפריה, עולים מתפוצות שונות וילידי הארץ. תקופת הלימודים האקדמיים היא שלב בחיים בו נפתחים סטודנטים לעולמות תוכן חדשים, לעיון ודיון בקורתי, לחקירה ולגיבוש תפיסת עולם. זוהי גם תקופה להכרת האחר, ללימוד עולמו וליכולת להפנים את שונותו. רק כך נוכל לגבש חיים משותפים במדינת ישראל היהודית והדמוקרטית.

מל"ג/ות"ת האמונות על תכנון ותקצוב מדיניות ההשכלה הגבוהה מציבות כיעד מרכזי את הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות אשר שיעור השתתפותן בה היה נמוך משמעותית משיעורן באוכלוסייה. בכלל זה החברה הערבית, המגזר החרדי, צעירי הפריפריה וקהילת יוצאי אתיופיה. ההנגשה נעשית מתוך מחויבות למצוינות ולשילוב האוכלוסיות בשוק העבודה. תכנית ההנגשה לחברה הערבית גובשה מתוך תפיסה הוליסטית להסרת חסמים המעכבים ומונעים מאוכלוסייה זו לבוא בשערי ההשכלה הגבוהה ולהרחבת ההזדמנויות הפתוחות בפני הסטודנטים שנקלטים במוסדות ושמסיימים את לימודיהם בהצלחה. בנוסף ות"ת מקדמת תכנית הנגשה ייעודית לחברה הבדואית בדרום ותכנית לערבי מזרח ירושלים.

ההנגשה לאוכלוסייה החרדית מתבצעת בשתי פלטפורמות, בבני ברק ובירושלים בהן לומדים סטודנטים חרדים לתארים אקדמיים מאוניברסיטאות שונות, ובארבע- עשרה מסגרות אקדמיות לחרדים (מחר"ם) הפרוסים במוסדות ברחבי הארץ. המטרה בשנים הקרובות היא להגדיל את מספר התלמידים במחר"ם הקיימים, לפתוח תכניות חדשות בעיקר בתחומים הנדרשים לשוק העבודה, להרחיב את היצע התכניות להכשרת מורים חרדים במכללות להכשרת עובדי הוראה, לעודד חרדים לפנות למכינות להשלמת בגריות או למכינות ייעודיות כדי לקבל הכשרה ללימודים אקדמיים וכן להגדיל את תכנית המלגות וההלוואות לסטודנטים וסטודנטיות חרדים.

כדי להנגיש את ההשכלה הגבוהה לצעירי הפריפריה הקימה ות"ת את תכנית "הישגים" בשיתוף פעולה עם קרנות פילנטרופיות ורשויות מקומיות. התכנית פועלת ב- 23 ישובים בחברה היהודית באמצעות רכזים המאחרים צעירים בעלי פוטנציאל ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה. הרכזים מסייעים לצעירים להתמודד עם חסמים וקשיים על-מנת שאלה יוכלו להשתלב בלימודים גבוהים ולבחור בתחום לימודים שמתאים להם. בנוסף מפעילה ות"ת את הישגים להיטק המעודדת צעירים מהפריפריה ללמוד מדעים מדויקים והנדסה.

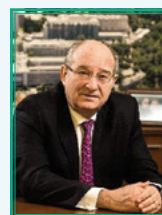
בימים אלה מתגבשת במל"ג/ות"ת תכנית הנגשה להשכלה גבוהה לקהילת יוצאי אתיופיה אשר תחל לפעול בתשע"ז. התכנית תפעל להסרת חסמים החל מלימודי התיכון, ותסייע לסטודנטים בתקופת לימודי התואר הראשון ולאחריו, אם בהשמה לשוק העבודה ואם בעידוד לימודים מתקדמים.

פעולות אלו יוצרות תקווה בקרב האוכלוסיות המגוונות להשתלבות בחברה הישראלית עם תום הלימודים. אך בזאת לא תם תפקיד המוסדות שכן ניתן בהחלט לנצל את תקופת הלימודים ליצירת מפגש בין הקבוצות. מוסדות רבים עושים זאת. הם הוסיפו לציר האנכי של קליטה, הנגשה והשמה, ציר רוחבי של הידברות ופעילות משותפת.

יוזמתו המבורכת של נשיא המדינה קוראת לנו להציף פעילות זו, לספר עליה, ללמוד איש מרעהו ולחשוב ביחד כיצד ניתן למנף את העשייה הזו, להגדילה ולהאדירה.

דבר יו"ר ור"ה | פרופ' פרץ לביא

האוניברסיטאות בישראל הן חוד החנית של ההשכלה הגבוהה ושל המחקר, והן נמנות עם צמרת אוניברסיטאות המחקר בעולם. יש להן תרומה מכרעת לעתידה ולהתפתחותה הכלכלית של ישראל, לחדשנות, ליזמות, לקידום הידע ולמחקר במגוון רחב של תחומים ונושאים. הבוגרים שלהן הם עמוד התווך של ההנהגה, התעשייה ושל חברות ההזנק. אך תרומתן של האוניברסיטאות

אינה מסתכמת בכך. לאוניברסיטאות ישנה אחריות חברתית, והן תורמות הן לקירוב לבבות והן לסגירת הפערים החברתיים בחברה הישראלית, וכל זאת מתוך תחושת שליחות ואחריות לאומית.

באוניברסיטאות בישראל ישנם סטודנטים וחוקרים מכלל הקשת של החברה הישראלית, וקיים בהן שוויון מלא ביניהם. הם לומדים ועובדים זה לצד זה, כתף אל כתף, גם בחדרי המעבדות, גם בין כתלי הספרייה וכמובן באולמות ההרצאות. שם ניצבת לנגד עיניהם מטרה אחת, והיא קידום המחקר והידע. יחד עם זאת, לא ניתן להתעלם מהפערים ההולכים וגדלים בחברה הישראלית כיום. החל באלומות המילולית והשיח האלים והפוגעני שהשתלטו על חיינו, דרך חוסר הסובלנות והנכונות להקשיב למי שדעתו שונה ועד שנאת האחר. כל אלה מעמיקים את השסעים בין הקבוצות השונות המרכיבות את הפסיפס של החברה הישראלית.

נשיא המדינה, מר ראובן ריבלין, היטיב לתאר בשפתו העשירה את הקורה במחוזותינו: "נוצרה אצלנו אוירה המאפשרת סלחנות למה שנוהגים לכנות בהיתממות עשבים שוטים", אמר הנשיא. ואכן, החברה בישראל הפכה סלחנית ל"עשבים שוטים". הקיצוניים בחברה השתלטו על השיח הציבורי ועל הרשתות החברתיות, ואנו כולנו זקוקים ל"קריאת השכמה" כדברי הנשיא.

לחומר האנושי באוניברסיטאות – הסטודנטים, הסגל האקדמי, הסגל המנהלי והבוגרים שלהן – תפקיד חשוב בשמירה על הסדר החברתי ועל השיח המתנהל בציבור הישראלי. הם יכולים לתרום רבות לאותה "קריאת השכמה", וזאת, בנוסף לתרומתם העצומה לחוסנה הכלכלי והביטחוני של מדינת ישראל.

מדינת ישראל זקוקה למנהיגים אמיצים בכל שטחי החיים, להם יושרה ותחושת אחריות, אשר אינם מהססים לומר את דעתם באומץ ונחישות. מנהיגים אלו צריכים להשמיע את קולם בצורה ברורה בעד כבוד האדם, ללא הבדל של מין, מוצא אתני, דת או השקפה פוליטית, ובעד שלטון החוק וחופש הדעות.

נגזר על "השבטים" החיים בארץ הזו להמשיך ולחיות בה זה לצד זה, ואנו חייבים למצוא את הדרך כיצד לרסן את הקיצוניים ולכבות את הלהבות. החברה הישראלית היא חברה רב-תרבותית, וככזו, עליה להכיר ולקבל את הזהויות השונות של כל פרט ופרט בתוכה. כך ניצור את הסובלנות שתאחד בינינו, נפרה אחד את השני וניצור חברה מעניינת ומגוונת יותר מכל הבחינות. לנו באוניברסיטאות – הסטודנטים, הסגל ובוגרי המוסדות – יכולה להיות תרומה אדירה לכך.

ראשי ואנשי האוניברסיטאות בישראל ימשיכו לפעול לשילובם של בנות ובני מיעוטים, עולים חדשים, חרדים וקבוצות אחרות במרקם החיים האוניברסיטאי והישראלי. אלא שברור לכולנו כי לבדנו לא נוכל לעשות זאת. אנו זקוקים לשותפים שיפעלו ברוח הערכים הללו ויפעלו להנחלתם לחברה כולה.

דבר יו"ר ור"ם | פרופ' שלמה גרוסמן

אחד היעדים המרכזיים של ועד ראשי המכללות הציבוריות (ור"מ), הנו פתיחת דלתות שערי האקדמיה לכלל הציבור הישראלי, בין היתר עבור אלו שדלתותיהם של המוסדות האקדמיים מעולם לא נפתחו עבורם. עולים חדשים וותיקים, חילונים ודתיים (חרדים), יהודים וערבים, תושבי הפריפריה והמרכז, קבוצות מגזריות המרכיבות יחד את השלם - החברה הישראלית. צעירים ישראלים, אשר ביכולתם ללמוד לתואר ראשון ושני בשכר לימוד אוניברסיטאי, תוך מצוינות והתאמה לצרכי המשק והחברה.

השנה מציין ור"מ עשרים שנה ליסוד "חוק המכללות" - הכרת המדינה במכללות האקדמיות כחלק בלתי נפרד ממערכת ההשכלה הגבוהה. הקמת המכללות במהלך שנות ה-90 נבעה מתמורות חברתיות, שהגבירו את הביקוש בקרב צעירים ללימודים אקדמיים והמכללות אז והיום עושות זאת בהצלחה רבה.

פתיחת המכללות האקדמיות הגדילה פי 3 את מספרי הסטודנטים הלומדים לתואר ראשון.

38% מכלל הלומדים לתואר ראשון ושני לומדים במכללות האקדמיות הציבוריות, ומדי שנה מסיימים אלפי בוגרים איכותיים, המשתלבים בהצלחה בשוק התעסוקה והתעשייה.

השילוב בין קידום הנגישות ועידוד צעירים רבים ממגוון שכבות האוכלוסייה, תוך חתירה מתמדת למצוינות ואיכות אקדמית הנו אתגר שהמכללות מתמודדות עמו בהצלחה רבה.

ור"מ מאגד 22 ממוסדות אקדמיים מהמובילים בארץ, ממכללת תל חי בצפון ועד מכללת ספיר בדרום. מכללות לאמנות, עיצוב ומוזיקה, מכללות להנדסה, תעשייה וטכנולוגיה ומכללות בתחומי מדעי החברה והרוח והכשרת עובדי הוראה. הלימודים כוללים התנסויות מעשיות ופרקטיות לצד לימודים עיוניים, קמפוסים חרדיים, תוכניות לקידום המגזר הערבי, מכינות מיוחדות לעולי אתיופיה וחבר העמים ופיתוח מסלולים מיוחדים לסיוע לסטודנטים לקוי למידה.

פעילותן האקדמית של המכללות מתרחבת ומתעצמת כל העת. בשנים האחרונות תופשת תאוצה הפעילות מחקרית, המתבצעת בשיתוף התעשייה והמשק וחוצה תחומים: הנדסה, אמנות, תיירות, ימים, גז טבעי ועוד. מדי שנה זוכות מכללות למענקים משמעותיים במסגרת הפרויקט האירופאי היוקרתי 'טמפוס' ופועלות בשיתופי פעולה עם מוסדות אקדמיים מעבר לים.

כחלק מחזון הנגישות ושוויון ההזדמנויות האקדמי, רבות מהמכללות האקדמיות הציבוריות הוקמו ופועלות ביישובי הפריפריה. עובדה זו מביאה למדינה לתרומה חברתית וכלכלית

משמעותית הפורצת את גבולות האקדמיה- סטודנטים וסגל אקדמי יוצרים פעילות חברתית וכלכלית ביישוב בו פועלת המכללה באמצעות מקומות תעסוקה, בילוי, פעילות חברתית לקהילה ועוד.

במסגרת התוכנית הרב שנתית להשכלה הגבוהה המתגבשת בימים אלה, פועל ור"מ במשותף עם הרגולטור- המל"ג והות"ת - לקליטה מירבית של סטודנטים, קידום ופיתוח תוכניות לימוד ומחקר חדשות, חיזוק מערך המכינות הקדם אקדמיות ככלי מרכזי לצמצום פערים חברתיים, שיפור מעמד הסגל האקדמי והמשך קליטת סגל איכותי.

נפעל לקדם ולהעצים את המכללות האקדמיות הציבוריות, המייצגות הלכה למעשה את התפישה לפיה האקדמיה מהווה מרחב המאחד בין כל חלקי החברה הישראלית ומסייעת לבניית חזון לפיתוח דור העתיד, תוך טיפוח מנהיגות ומצוינות אשר תורמים לעיצוב דמותה החברתית של ישראל בהווה ובעתיד.

דבריו"ר ול"ם | פרופ' דודי שוורץ

עידן חדש בהשכלה הגבוהה - מהפיכת המכללות הלא מתוקצבות

השינויים המתחוללים בהשכלה הגבוהה, על מרכיביה הקלאסיים של פיתוח הדעת והקנייתה, מגיעים לנקודת הסינגולריות שלהם. השינויים שבפתח צומחים באופן מעריכי ובהיקף רחב. המערכת תעבור בשנים הקרובות שינויים מפליגים שלא ידעה כמותם. מה

שהיה לא יהיה עוד, לא במהות ולא בקצב ההתפתחות. אנו בפתחו של עידן השכלה גבוהה חדש שנמצא כבר כאן.

המכללות הלא מתוקצבות המצליחות בישראל, מאתגרות את המוסדות המסורתיים וקוראות תגר על מה שנחשב היה ועדיין למושכלות יסוד. המכללות הוסיפו רגל שלישית לייעוד האקדמיה. בנוסף למחקר ולהוראה, הן שמו להן למטרה לשנות את פני החברה. בתוך פחות מחצי יובל הן מהוות כרבע מהמוסדות להשכלה גבוהה ומכילות כרבע מהסטודנטים. מועסקים בהן אלפי חוקרים ומרצים המדורגים בראש סקרי איכות ההוראה. בהיותן עצמאיות שאינן מתוקצבות הן חוסכות למדינה כשני מיליארד ש"ח בשנה, ובוגריהן, שחלקם דור ראשון להשכלה גבוהה, משולבים בשוק התעסוקה ומניבים תשואה שלא תסולא בפז ברמה הלאומית ובכינון זהותם האישית. עשרות אלפי בני ובנות המגזר החרדי והציוני דתי, המגזר הערבי, הפריפריה החברתית, עולים חדשים וותיקים, נשים, משוחררי צה"ל ושירות לאומי, נערים ונערות על הספקטרום האוטיסטי, מנהיגי העדות והדתות, כוחות הביטחון וכלל ישראל הלומדים יחדיו הם מיקרוקוסמוס של חברה רב-תרבותית - המוצאת לה משכן ומרגישה בבית.

בתוך כך שברו המכללות את דרך החשיבה והחלוקה הדיכוטומית האכסיומטית שהשתרשה בהשכלה הגבוהה והציבו בפניה פרדיגמה חדשה. מעתה לתפיסתן, אין עוד דיכוטומיה מלאכותית בין מצוינות לבין הנגשה. הנגדה בין ערכים אלה והתייחסות אליהם כמוציאים זה את זה, שייכת לעולם הישן. הנגשה לדור ראשון להשכלה גבוהה, עליה אמונות המכללות, היא תנאי הכרחי לאיתור המצוינים ולעידוד המצוינות. את עריצות ה- "או", היינו מצוינות או הנגשה מחליפה אפוא, גאונות ה- "גם" [כמאמר פרק בספר "לנצח נבנו"]. אמור מעתה מצוינות והנגשה מהווים תנאי הכרחי זה לזה.

כיום, אבד גם הכלח על החלוקה בין מחקר לבין הוראה. היחס הראוי בין יעדים אלה הוא סינתזה וסימביוזה. חבר סגל מכונן את המוניטין שלו בקהילה האקדמית דרך העיסוק במחקר יהא סיווגו המוסדי אשר יהא. מחקר בשירות ההוראה והוראה בשירות המחקר הן הנוסחה המקשרת והראויה.

השלב הבא במהפכה המתבקשת הוא הסרת החסם התקציבי על-פיו תקציבי מחקר מחולקים למוסדות במקום לחוקרים, והסרת חסם ההנחיה המקבע את הנחיית הדוקטורט כמונופול של מוסדות מסוימים. בעידן החדש יפלו המחיצות בין המוסדות. המהות תקבע ולא מושגים מלאכותיים כ- "אוניברסיטה" ו- "מכללה". החוקר המעולה יתוקצב לפי איכותו ולא לפי שייכותו המוסדית. כך גם לגבי הנחיית דוקטורט.

המכללות העצמאיות גם פרצו דרך מבחינה הנהגתית וניהולית. המכללות המצליחות מהוות מודל לחיקוי של הנהגה הוראה את הסמכות והאחריות ככרוכים יחד. העידן לפיו ניתן להנהיג מוסדות אקדמיים עם כל הסמכויות וללא נשיאה באחריות, יעבור מהעולם. התפיסה החדשה שהמכללות העצמאיות מובילות היא שההשכלה הגבוהה היא זכות יסוד ומרכיב מרכזי בחוסן הלאומי ובכינון הזהות האישית, במיוחד בפסיפס החברתי הרב-תרבותי המרהיב של החברה בישראל.

דבר יו"ר רמ"א | פרופ' רוני לידור

תקווה להכשרת מורים מיטבית

הכשרת מורים לבתי ספר בישראל מתקיימת הן באוניברסיטאות הן במכללות האקדמיות לחינוך. האוניברסיטאות מכשירות סטודנטים להוראה לבתי ספר תיכוניים והמכללות האקדמיות לחינוך מכשירות מורים הן לבתי ספר יסודיים והן לבתי ספר תיכוניים. מכללות אלו מכשירות גם גננות לגני הילדים. היקף

ההכשרה להוראה במכללות האקדמיות לחינוך הוא גדול בהרבה מזה המתקיים באוניברסיטאות. תכניות הלימודים במכללות האקדמיות לחינוך מפותחות אמנם על ידי המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), אך מתקצבות על ידי האגף להכשרת עובדי הוראה במשרד החינוך.

לפני כשנתיים התקבלה החלטה במשרד החינוך ובמל"ג להעביר את המכללות האקדמיות לחינוך מתקצוב משרד החינוך לתקצוב הוועדה לתכנון ותקצוב (ות"ת), כדי לאפשר למכללות האקדמיות לחינוך לפעול במסגרת אחת שבה פועלים כל המוסדות האקדמיים בישראל - אוניברסיטאות ומכללות. החלטה זו תואמת את השקפתם של רבים מאלו העומדים בראש המכללות האקדמיות לחינוך, קרי, להפוך את המכללות האקדמיות לחינוך למוסדות אקדמיים "כמו כל המוסדות האחרים", שמטרתם העיקרית היא לקדם הכשרה להוראה מיטבית ומחקר איכותי בעל זיקה לתחומי ההכשרה.

תהליך המעבר מתקצוב משרד החינוך לתקצוב ות"ת הוא מאתגר, מורכב וקשה, כזה הדורש מהמכללות האקדמיות לחינוך לעמוד בתבחינים אקדמיים, ניהוליים ותקציביים, אך גם כזה המפיה בהן תקווה להתמודדות יעילה עם האתגרים העכשוויים העומדים בפני אלו המכשירים מורים בישראל. מטרת תקווה ישראלית באקדמיה ויעדיה עולים בקנה אחד עם אלו של המכללות האקדמיות לחינוך. המרחב האקדמי הוא אכן מקום המפגש הראשון של סטודנטים להוראה מכל חלקי החברה הישראלית, ולמכללות האקדמיות לחינוך תפקיד חשוב בעיצוב מורי העתיד.

ברוח תקווה ישראלית באקדמיה, כמה מאתגרי המכללות האקדמיות לחינוך בעתיד הקרוב הם אלה -

א. **קבלת האחר** - פיתוח תכניות לימודים המאפשרות (גם) לסטודנטים עם צרכים מיוחדים ללמוד הוראה ולהשתלב בעתיד בבתי ספר יסודיים ותיכוניים (לדוגמה: סטודנטים בעלי מוגבלות גופנית);

ב. **רב-תרבותיות** - פיתוח תכניות לימודים לסטודנטים מתרבויות שונות כמו: סטודנטים מהמגזר החילוני, הדתי והחרדי וסטודנטים יהודים וערבים. המכללות האקדמיות לחינוך, המכשירות את דור המורים/מחנכים הבא, הן עוגן מרכזי ביצירת סביבות למידה והכשרה המגשרות בין תרבויות שונות;

ג. **הטמעת טכנולוגיות בקרב סטודנטים** - פיתוח סביבות למידה וקורסים המטפחים הבנה טכנולוגית בקרב סטודנטים שתסייע בהטעמה נכונה של הטכנולוגיה בסביבות למידה בית ספריות;

ד. **תוקף סביבתי של תכניות הלימודים** - קיום דיון מעמיק על הסוגיה - מהו התוקף הסביבתי של תכניות הלימודים במכללות האקדמיות לחינוך? האם לומד הסטודנט להוראה את מה שהוא אכן צריך ללמוד כדי ללמד בבית הספר עם סיום לימודיו?

פיתוח תכניות הכשרה להוראה תוך התמודדות עם אתגרים אלו עשוי להעשיר את סביבות הלמידה של הסטודנט להוראה ולסייע בהכשרה מקצועית טובה יותר שתסייע לסטודנט ללמוד טוב יותר בסביבה האמיתית - בית הספר.

דבר יו"ר התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות | גלעד ארדיטי

תפקיד האקדמיה בעיצוב המציאות הישראלית

אנחנו לא עושים מספיק, כולנו. לכלל גורמי המערכת האקדמית ישנו חלק לא מבוטל במציאות הישראלית הסבוכה בה הקיטוב התרבותי מתפרע. זוהי שעת כושר בה עלינו להיות אמיצים ולפעול.

נכון יהא לומר כי כל גורמי המערכת האקדמית משתדלים. מובן אפוא שיש תזוזה אל עבר שינוי סדרי העדיפויות, זאת בכל הנוגע למציאות הישראלית החדשה אשר טופחת על פנינו ללא רחם. אולם ההשתדלות שלנו לא מספקת, היא איטית יותר, וזהירה הרבה יותר מהקצב בה המציאות עצמה זזה, שלא נאמר "עפה", לנגד עינינו הפעורות.

הרי ידוע לכל לאן הרוח נושבת, מובן כי בעוד עשור נתעורר לסדר ישראלי חדש. סדר דמוגרפי בו רבע מהצעירים יגיעו מהחברה הערבית, ועוד כרבע הם מהמגזר החרדי. בעוד עשור נתעורר ונפקח עיניים ונגלה כביכול בתדהמה שמעל למחצית מהצעירים לא ייקחו חלק באקדמיה, בל נדבר על שוק התעסוקה שיעבור טלטלות חדות ומכאיבות.

אנחנו בהתאחדות הארצית, כמייצגי הסטודנטים והסטודנטיות מפנימים היטב כי מדובר בתהליך ארוך, רגיש ביותר וכזה המצריך סבלנות רבה, ברם לצד הבנה זו אנו מרגישים יום את משמעותו והשפעתו על חיי כולנו. יש בנו מחויבות חסרת פשרות לתהליך ואנו רואים בו חלק מהותי מהפעילות שלנו.

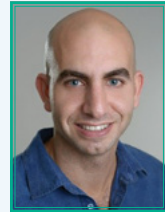
בעת האחרונה הגברנו באופן ניכר את עשייתנו בכיוון זה, הנענו תהליכים חשובים שמהותם היא אחת: חיבור בין קצוות שונים של קבוצות סטודנטים, הקמנו קהילות משותפות בפריסה גיאוגרפית רחבה ומגזרית, חתרנו להעלאת הייצוג של אוכלוסיות משמעותיות הנמצאות בייצוג חסר באקדמיה, וכן פעלנו למען העצמת המעורבות החברתית והאזרחית של הסטודנטים, הן באקדמיה והן במדינה. אולם גם אנחנו לא חפים, ועלינו ללא ספק להמשיך ולהגביר משמעותית את העשייה שלנו לקראת ההתמודדות מול הסדר הישראלי החדש.

אם כך, אפשר גם אחרת. עלינו לשלב זרועות ולעשות מעשים אמיצים משותפים, דוגמת התהליך החשוב המתחיל כאן כעת. אם נודה ראשית בפני עצמנו שכבר היום הסדר מתערער, נוכל ליצור מציאות חדשה לקראת העשורים הקרבים. בעבר נהוג היה לטעון שהצבא נדמה ככור ההיתוך הגדול, הרי שהמצב היום מתברר כשונה לחלוטין. היום, כפי שאנו רואים זאת, האקדמיה הינה התחנה האחרונה בה ניתן להביא לאינטגרציה אמיתית, כזו אשר מפגישה באופן רציני, מעמיק וחד סטודנטים מרקעים שונים בכתה ומחוץ לכתה, אולם בד בבד כזו היודעת גם לאפשר לכל קבוצה מקום רחב לביטוי אישי ולחזוק השבטיות שלה.

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל הינה הגוף המייצג של כ-300 אלף סטודנטים וסטודנטיות באוניברסיטאות ומכללות בכל רחבי הארץ. כסטודנטים, אנחנו רואים עצמנו כשותפים מלאים בהליך העיצוב של פני ההשכלה הגבוהה בישראל. לתפיסתנו, תפקיד הסטודנטים בחברה הוא מעבר לרכישת השכלה, וטמון במעורבות אקטיבית ומתמשכת לשיפור פני החברה בה אנו חיים.

הסגל האקדמי והמשך קליטת סגל איכותי.

נפעל לקדם ולהעצים את המכללות האקדמיות הציבוריות, המייצגות הלכה למעשה את התפישה לפיה האקדמיה מהווה מרחב המאחד בין כל חלקי החברה הישראלית ומסייעת לבניית חזון לפיתוח דור העתיד, תוך טיפוח מנהיגות ומצוינות אשר תורמים לעיצוב דמותה החברתית של ישראל בהווה ובעתיד.

תקווה ישראלית באקדמיה

המרחב האקדמי מבטא אולי יותר מכל את הסדר הישראלי החדש. מרחב זה הוא המנוע המרכזי לפיתוח ההון האנושי הישראלי המשתנה, ולצד זה משמש מקום המפגש הראשון שבו מתכנסים צעירים מכל חלקי החברה תחת קורת גג אחת. האקדמיה היא לכן בעלת תפקיד חיוני בעיצוב "הסדר הישראלי החדש", דמותה ועתידה של החברה בישראל, הכלכלה הישראלית ומדינת ישראל.

"תקווה ישראלית באקדמיה" מסמנת מספר מטרות:

1. מיצוי הכישרון והמצוינות בחברה הישראלית לגווניה
2. ביסוס הקמפוס כמרחב ליצירת **ישראליות משותפת**, המאפשר במקביל שמירה על הזהות
3. קידום חזון של **גיוון ושותפות** כסטנדרט
4. פיתוח **מנהיגות ישראלית**, חברתית ואינטלקטואלית, מגוונת, קשובה ומודעת
5. הקניית ליבת **ידע משותף** וחיוני לסדר הישראלי החדש

מפת הדרכים לתקווה ישראלית באקדמיה: מימדי העשייה

מה תפקידה של האקדמיה בישראל לאור "הסדר הישראלי החדש"? האם האקדמיה הישראלית רואה ב"סדר הישראלי החדש" הזדמנות או איום?

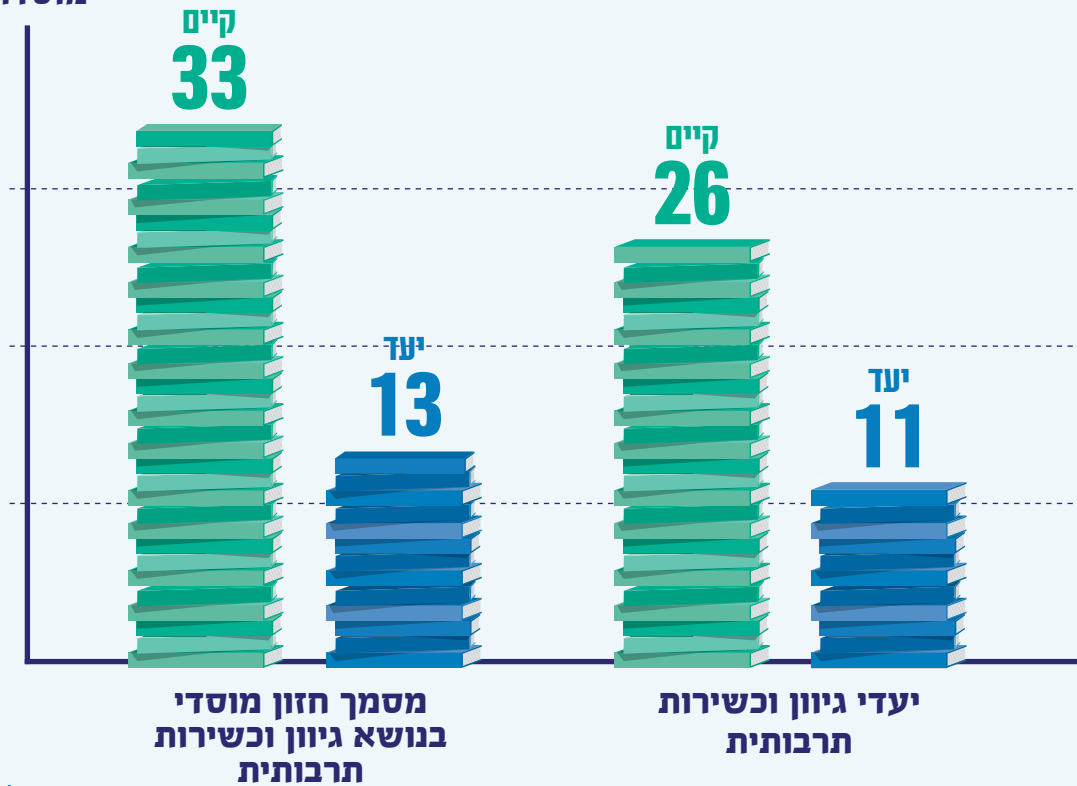
מפת הדרכים שלהלן כוללת את מימדי העשייה של תקווה ישראלית באקדמיה ופירוט עשייה רלוונטית לכל מימד. מפה זו, על מימדיה וסעיפיה, היא הזמנה לדיון משותף וכן הזדמנות ללמוד על פעילות ותפיסות המוסדות ביחס לסוגיות בהן עוסקת תקווה ישראלית באקדמיה.

מימדי העשייה		פירוט עשייה רלוונטית
1	תכנית עבודה כלל-מוסדית	מסמך חזון מוסדי בנושא גיוון וכשירות תרבותית
		יעדי גיוון וכשירות תרבותית
2	הסביבה המוסדית כזירת מפגש	לוח שנה אקדמי מותאם לקבוצות השונות בחברה הישראלית: ימי לימודים וחופשות, מועדי הגשת בחינות ועבודות, נהלי היעדרויות ותמיכה בהן, ותכנית הפעילות החברתית והתרבותית המוסדית
		הנחלת השימוש בשפות הרשמיות של המדינה (עברית וערבית) במרחב המוסדי: שילוט, אתר אינטרנט וטפסים
		יצירת מפגש משמעותי בין קבוצות האוכלוסייה במסגרת הפעילות השוטפת (לדוגמה: מטלות לימוד משותפות, הכשרות מעשיות משותפות, מפגשים פנים-חוגיים, המעונות כזירה לשותפות)

מימדי העשייה		פירוט עשייה רלוונטית
3	תכניות לימוד וסביבה לימודית	התאמת תכנים וניסוחים של מטלות ובחינות להרכב סטודנטים מגוון
		תכניות לימוד המשקפות מגוון קולות בחברה
		הפעלת קורסי תשתית בנושא החברה הישראלית על מגוון קהילותיה והמחלוקות שבה
4	סטודנטים	מאמץ פרו-אקטיבי לאיתור ולעידוד השתתפות בתכניות דגל, בתכניות מצטיינים ובתחומי לימוד סלקטיביים במיוחד של סטודנטים מרקע ישראלי מגוון
		הפעלת תכניות ייעודיות להנגשת הכניסה להשכלה גבוהה (לדוגמה: חשיפה להשכלה גבוהה בבתי-ספר, מכינות קדם-אקדמיות, צעד לפני כולם וכדומה) לקבוצות מגוונות
		הפעלת מענים לאתגרים קבוצתיים ייחודיים (לדוגמה: ליווי ותמיכה אישיים ואקדמיים, תגבורי שפה, התאמות לימודיות וכו')
		קיום ערוצי קשר בין הנהלת המוסד לבין ארגוני סטודנטים שמייצגים את קבוצות האוכלוסייה השונות
		תכניות להכשרת מנהיגות סטודנטיאלית כלל-ישראלית
5	האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה	הזדמנות לרכישת ניסיון תעסוקתי במסגרת הלימודים, בפרט: בקרב ערבים וחרדים (לדוגמא: תכניות מתמחים, התנסויות מעשיות)
		פיתוח תכניות הכשרה מקצועית מותאמות לעבודה בקהילות השונות בחברה הישראלית
6	האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים	פורומים של קבלת החלטות (דיקנים ומעלה, סנאט, ועד מנהל) בעלי הרכב חברתי מגוון
		מאמץ פרו-אקטיבי לאיתור ולעידוד העסקת עובדים בכל הדרגים האקדמיים מרקע ישראלי מגוון
		מאמץ פרו-אקטיבי לאיתור ולעידוד העסקת עובדים בכל הדרגים המנהליים מרקע ישראלי מגוון (לדוגמא: התאמת מבחני מיון, פרסום מכרזים בעברית ובערבית)
		הכשרות בנושא גיוון, כשירות תרבותית וכדומה לעובדי המוסד (בפרט: סגל ההוראה, והסגל המנהלי)
7	קשרי אקדמיה-קהילה	מינוף הערך המוסף שבנוכחות המוסד האקדמי בקהילה בה ממוקם
8	הערכה ומדידה	הערכה ומדידה של החוויה הסטודנטיאלית וחויית העובדים במוסד (תחושת שייכות, יש למי לפנות וכדומה)
		מדידת עמידת המוסד ביעדים השנתיים לגיוון וכשירות התרבותית

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

מוסדות

דוגמאות לעשייה מוסדית

הקריה האקדמית אונו כמוסד רב תרבותי

الكلية الأكاديمية أونو أكاديمية متعددة الثقافات

إعلان

الكلية الأكاديمية أونو أنشأت على أساس الثقة والمصداقية دون الاعتبار لاختلاف (المكانة الاجتماعية، الجنس، اللون، الطائفة، ذوي الاحتياجات الخاصة، مثلي الجنس) لتحقيق المقاصد التربوية المثلى لتمكين الفرد من تحقيق ذاته وحرياته ولتمكينه أن يكون عضو فعال وبناء بالمجتمع مما يعكس على المجتمع بالنفع والفائدة والسعادة.

لذلك طاقم الكلية الأكاديمية أونو وطلابها يتميزون باحترام كافة الخلفيات الثقافية المتعددة، ويرفضون التمييز على كافة أشكاله داخل حرم الكلية.

إذا كنت تشعر بأي من هذه الأضرار التوجه إلى عمادة التنمية وخدمة المجتمع المتواجده في مبنى الإدارة العامة للكلية الطابق الأول تلفون: ٠٣-٥٣١١٨٣٩

הצהרה

הקריה האקדמית אונו הוקמה על בסיס האמונה בזכותו של כל אדם (מכל מגדר, לאום, דת, קהילה, מוצא, מונבלות או נטייה מינית) לחינוך אקדמי מיטבי שיאפשר לו חי חירות, הנשמה עצמית וחתימה אל האושר אשר הוא מבקש לעצמו ולקהילתו.

ככזו, סגל הקריה האקדמית אונו והלומדים בה מקפידים הקפדה יתרה על כיבוד תרבותם של כל הבאים בשעריה ומתנגדים באופן נחרץ לכל ניכוי של אפליה, הקנטה, הדרה, הטרה או נזענות ולכל התנהגות אשר אינה מכבדת את אורחות חיו של האחר או פוגעת באופיו הרב-תרבותי של הקמפוס.

אם הנך מרגיש/ה נפגע/ת על רקע זה אנא פנה/י לחשודר הדיקן לפיתוח חברתי, קומת ההנהלה, טלפון: 03-5311839

תקווה
ישראלית
אمل אסראילי

חזון הקריה האקדמית אונו

- Ono Academic College is a leading academic institute, that is a model for social change by continually striving towards a more integrative, multi-cultural and thriving Israeli society.
- We are committed to developing our staff and community of graduates that are valued and sought-after experts in their field and that have the means and the passion to create change for the betterment of their own environment and the Israeli society at large.
- Our students' professional success and self-actualization is at the heart of the academic experience at Ono, and is promoted through the leadership, innovation and bold thinking we personify in both our research and education programs.
- **הקריה האקדמית אונו** היא מוסד אקדמי מוביל המהווה מודל לשינוי פני החברה בישראל מתוך שאיפה מתמדת ליצירת חברה משלבת, רב-תרבותית ומשגשגת.
- אנו מחויבים לפתח סגל וקהילת בוגרים מומחים, מוערכים ומבוקשים בתחומם, בעלי כלים ותשוקה לעצב את סביבתם האישית ואת החברה הישראלית בכללותה.
- אנו מעמידים את הצלחתם המקצועית של הסטודנטים והנשמתם העצמית במרכז החוויה האקדמית מתוך פיתוח הוראה ולמידה יישומית וחברתית.
- לצורך זה פועלת הקריה האקדמית אונו במחקר ובהוראה מתוך מנהיגות, חדשנות ותעוזה מחשבתית.
- **הקריה האקדמית אונו** היא מוסד אקדמי מוביל המהווה מודל לשינוי פני החברה בישראל מתוך שאיפה מתמדת ליצירת חברה משלבת, רב-תרבותית ומשגשגת.
- אנו מחויבים לפתח סגל וקהילת בוגרים מומחים, מוערכים ומבוקשים בתחומם, בעלי כלים ותשוקה לעצב את סביבתם האישית ואת החברה הישראלית בכללותה.
- אנו מעמידים את הצלחתם המקצועית של הסטודנטים והנשמתם העצמית במרכז החוויה האקדמית מתוך פיתוח הוראה ולמידה יישומית וחברתית.
- לצורך זה פועלת הקריה האקדמית אונו במחקר ובהוראה מתוך מנהיגות, חדשנות ותעוזה מחשבתית.

מתוך הקריה האקדמית אונו

מתוך: רוח אורנים, שליחות ומטרות, 2016:

אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, היא בית לאנשים הרואים בחינוך את ייעודם. בליבה קהילת מחנכים ויוצרים, הוגים וחוקרים, אנשי אקדמיה, ספר ומעשה, הפועלים בהתמדה בשדה החינוכי כדי לבסס חברה ישראלית לומדת, הגונה, שוויונית וצודקת, כלשון מגילת העצמאות. אורנים היא בית יוצר בו חוויית לימוד אקדמית מוקפדת ותובענית מתרחשת בשגרת חיים של שותפות אזרחית, בקמפוס רב-תרבותי המעודד ריבוי זהויות. היא יוצרת זיקה בין ישראל לבין העולם והתפוצות על ידי יחסי גומלין שוויוניים ומחנכת לאהבת הדעת ולהשכלה, לאורח חיים מכיל (inclusive), לחיי יצירה ולאחריות סביבתית וקהילתית.

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

פורום הדיקנים נוסד על-ידי קרן רוטשילד קיסריה במטרה להעניק לדיקני המוסדות להשכלה גבוהה בישראל פלטפורמה לשיח, ללימוד מקצועי ולדיון באתגרים משותפים המאפיינים את עבודת הדיקנאט. הדיקנאט ניצב בצומת המרכזית של העשייה החברתית במוסדות ואחראי לכל ההיבטים הנוגעים למאפיינים חברתיים של הסטודנטים ולהבטחת שוויון הזדמנויות לכולם.

מפגשי הפורום עוסקים במגוון נושאים. לדוגמה: התמודדות עם מציאות משתנה, מלגות באקדמיה, פלורליזם ושוויון הזדמנויות בהשכלה הגבוהה, החברה הערבית והאקדמיה, צמצום נשירה מלימודים אקדמיים, מיצוי השכלה גבוהה ועוד.

תקווה
ישראלית
אמל אסראילי

דוגמאות מהעולם

אחראי גיוון מוסדי (Chief Diversity Officer)

תפקיד אחראי הגיוון המוסדי מוגדר בארה"ב כתפקיד מוסדי בכיר שמטרת-העל שלו היא להנהיג שינוי מוסדי לעידוד מצוינות מכילה. האגודה האמריקנית של אחראי הגיוון בהשכלה גבוהה (NADOHE) מגדירה לעצמה מספר משימות:

1. **ביצוע והפצה של מחקרים אמפיריים שישמשו יוזמות של גיוון:** האגודה ייסדה את כתב-העת "Journal of Diversity in Higher Education" המשמש במה מרכזית להפצת ידע בנושא. כמו-כן, מתקיים כנס שנתי המאפשר הפצה ודיון במחקרים רלוונטיים

2. **זיהוי וניסוח פרקטיקות מצטיינות:** האגודה ניסחה 12 עקרונות מקצועיים לפרופסיה המתהווה של 'אחראי הגיוון המוסדי' המשמשים מעין תו תקן לעבודתם

3. **הכשרה:** העברת הכשרות מקצועיות לאחראי הגיוון

4. **מדיניות:** השפעה על מדיניות מקומית ולאומית

5. **רישות:** פיתוח הזדמנויות לרישות חברתי ומקצועי

אחראי הגיוון מהווה התפתחות או שכלול של תפקידים שונים שהיו קיימים בקמפוסים בארה"ב: דיקן לענייני מיעוטים, מומחה לרב-תרבותיות, אחראי שוויון הזדמנויות, אחראי העדפה מתקנת ועוד. ישנם מודלים שונים של תפקיד אחראי הגיוון מבחינת הזהות החברתית של האוכלוסיות שבמיקוד ושל אוכלוסיית היעד המרכזית, ומבחינת תחומי העיסוק המרכזיים:

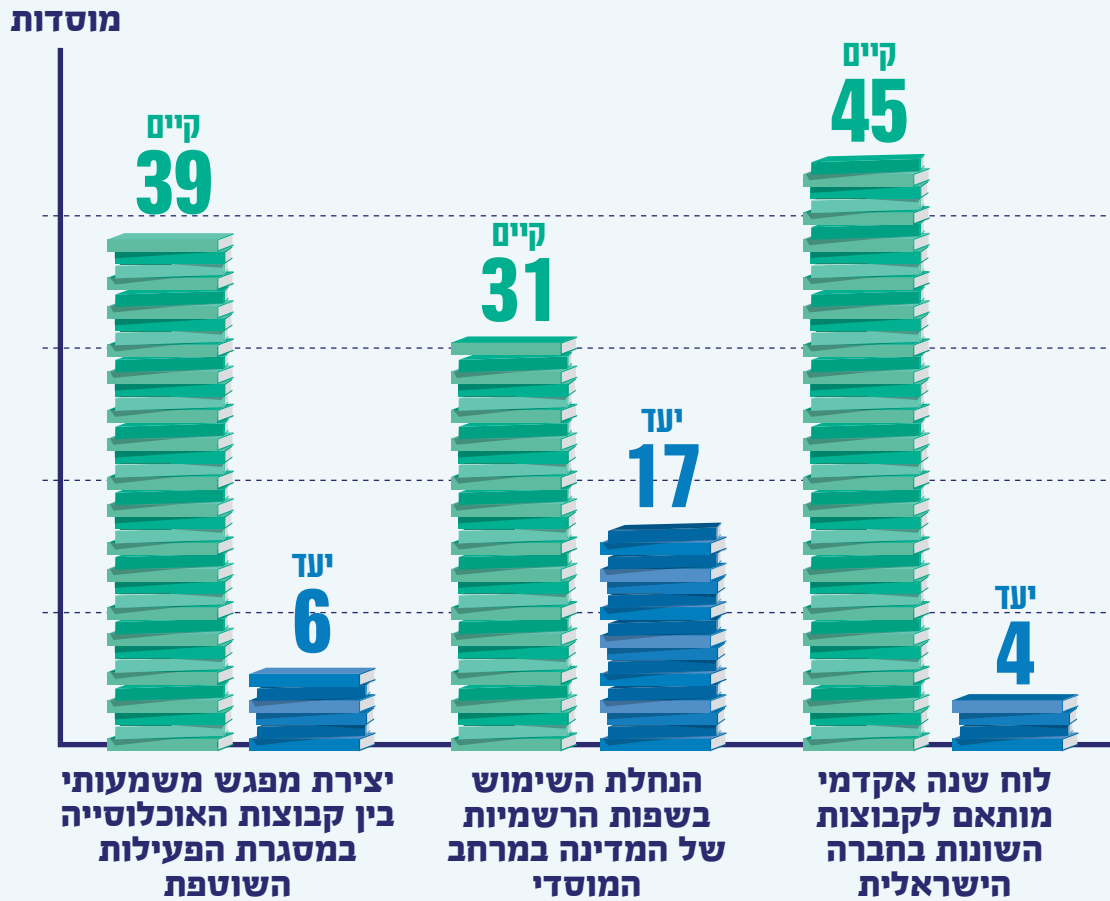
1. **זהות חברתית:** אתניות, מגדר, גיל, נטייה מינית, סטאטוס מוגבלות, דת, מוצא לאומי וגיאוגרפי, שפה דומיננטית, מצב סוציו-אקונומי, דור ראשון להשכלה גבוהה, רקע צבאי ואידיאולוגיה פוליטית

2. **אוכלוסיית היעד:** סגל אקדמי, סטודנטים, סגל מנהלי, חבר הנאמנים, בוגרים ואחרים

3. **תחומי עיסוק:** גיוס והתמדה, אקלים מוסדי, תכנית לימודים, מחקר, יחסים בין-קבוצתיים ושיח, הישגים והצלחות של סטודנטים וסגל, פיתוח מנהיגות, אי-אפליה, גיוון ברכש (מכרזים), קידום מוסדי, יחסי חוץ, תכנית אסטרטגית ואחריותיות

2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש

דוגמאות לעשייה מוסדית

לוח שנה אקדמי מותאם לקבוצות השונות בחברה הישראלית: ימי לימודים וחופשות, מועדי הגשת בחינות ועבודות, נהלי היעדרויות ותמיכה בהן, ותכנית הפעילות החברתית והתרבותית המוסדית

סנאט אוניברסיטת חיפה אישר, כבר במאי 2013, הפסקה מלימודים לכלל הסטודנטים בשלושה ימי חג של הדתות השונות - מוסלמים, נוצרים ודרוזים, כדלקמן: למוסלמים - יום סיום צום הרמדאן (עיד אל פיטר), לנוצרים - חג המולד, לדרוזים - חג הקורבן (עיד אל אדחא). ניתן אישור מיוחד באופן אוטומטי לכל הסטודנטים המוסלמים הצמים, בכל קורס שאחד משני מועדי הבחינות בו חל בתקופת חודש הצום. המועד המיוחד יתקיים כך שלימודי הסטודנטים הצמים לא ייפגעו והם יוכלו להמשיך לימודיהם בדומה לחבריהם שלא צמים; מתן הארכת זמן של 15 דקות לכל שעת בחינה ולא יותר מחצי שעה לכל זמן הבחינה, לכל הסטודנטים המוסלמים הצמים שכן בחרו להבחן בזמן הצום; אישור מועד מיוחד גם בתואר השני לסטודנטים המוסלמים הצמים שלא ניגשו למועד הבחינה שחל בתקופת חודש הצום.

הנחלת השימוש בשפות הרשמיות של המדינה (עברית וערבית) במרחב המוסדי: שילוט, אתר אינטרנט וטפסים

אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, פועלת לקראת שילוט בשלוש השפות; תרגום חלקים עיקריים מאתר אורנים לערבית; עריכת ראיונות קבלה בערבית, התאמת הטפסים; מיסוד קורס ערבית מדוברת משותף למרצים וסטודנטים; קיום קורסי ערבית מדוברת מטעם סטודנטים מצטיינים; הכללת ברכות בערבית בטקסי סיום.

ספריית בית וואהל, המכללה האקדמית צפת | צילום: יוני לובלינר

יצירת מפגש משמעותי בין קבוצות האוכלוסייה במסגרת הפעילות השוטפת

על רקע אירועי הקיץ האחרון, מבצע "צוק איתן" והמתח הגואה בין אזרחים יהודים וערבים בישראל, הקימה הנהלת **אוניברסיטת חיפה** בשיתוף אגודת הסטודנטים והיחידה למנהיגות חברתית "אוהל הידברות". האוהל הוקם ברחבת הדשא המרכזית של הקמפוס והתקיימו בו מעגלי שיח מונחים מקצועית בין סטודנטים ממגזרים שונים. נשיא האוניברסיטה נשא דברים עם פתיחת אוהל הידברות והזמין את הסטודנטים להגיע ולשוחח על המציאות והמצב כפי שהוא נראה מנקודת מבטם. בנוסף, קידמה הנהלת האוניברסיטה את כתיבתה של אמנה הקוראת לסובלנות ולשמירה על קמפוס מגוון ומכיל והזמינה את הסטודנטים לחתום עליה.

מכללת סכנין מקיימת הכשרות משותפות וקורסים משותפים (כולל מטלות) בין סטודנטים מהחברה היהודית והערבית: קורסים משותפים עם סטודנטים יהודים **ממכללת דוד ילין**; מפגשים משותפים של סטודנטים מצוינים בהוראה עם עמיתיהם היהודים; מפגשים של נציגי אגודת הסטודנטים במכללה עם הנציגים של אגודת סטודנטים מהחברה היהודית **מהמרכז בינתחומי בהרצליה, ממכללת גורדון, מהמכללה האקדמית ספיר, ומהמכללה האקדמית אחווה.**

חיזוק המרחב האקדמי הרב תרבותי בקמפוס **אוניברסיטת בר אילן** בא לידי ביטוי בשינוי דמותה של תכנית ההידברות שהיא ספינת דגל לדיאלוג בין הסטודנטים בקמפוס. מתכנית הידברות בין דתיים לחילוניים, הפכה התכנית לתכנית הידברות על זהויות שונות ומתנגשות בחברה הישראלית. שיאה של התכנית בקיומה של שבת ישראלית רב תרבותית הממוקדת בנרטיבים השונים של הזהות בחברה הישראלית. שבת זו היא תופעה יחידה מסוגה במדינת ישראל. בשנה הבאה תכנית ההידברות אף תרחיב את שורותיה ותפתח קבוצת הידברות מיוחדת יהודית-ערבית עם שני מנחים, יהודי וערבייה, ותכנית הידברות בין ותיקים לבין עולים. בתכניות אלו יושם דגש לא רק על הכרת האחר ועל דיון בסוגיות יסוד שבהן יש מחלוקות, אלא גם על פעילות התנדבותית משותפת של יהודים וערבים, ותיקים ויוצאי אתיופיה במקומות שבהם יש צורך בסיוע אנושי וחברתי לבני מגזרים חלשים בחברה הישראלית.

אחת מתכניות הדגל החברתית באוניברסיטת **אריאל בשומרון** הינה תכנית הידברות כגשר לחיים משותפים המהווה רב שיח בין יהודים לערבים. התכנית הינה בהנחיה אקדמית. היא מפחיתה סטריאוטיפים ומקדמת הכרות בין המגזרים.

המכללה האקדמית כנרת מפעילה תכנית ייחודית בשם "מצלמים קיום משותף" לקבוצה ייעודית של סטודנטים יהודים וערבים אשר מהווים קבוצה משותפת לפיתוח שיח באמצעות הצילום המשותף. במסגרת תכנית זו נעשה שימוש במדיה של הצילום וההסרטה המוכרים לנו מחיי היום-יום - השימוש בטלפון החכם הנייד. המדיה שהפכה לשפה היומיומית הופכת לכלי לצורך התבוננות פנימית על זהות הסטודנטים ולצורך היכרות וחיפה הדדיים במסגרת מפגש חווייתי ומלמד. מטרה מרכזית במיזם הראשוני והייחודי היא עבודה משותפת שמובילה לתוצר אומנותי אשר יוצג בסוף שנת הלימודים במכללה ויוכל להשאיר חותם עבור הסטודנטים והאורחים עם מסר של חיים משותפים.

דוגמאות למרכזים מוסדיים הפועלים לקידום הסביבה המוסדית כזירת מפגש

- המרכז לחקר הרב-תרבותיות והמגוון, האוניברסיטה העברית
- המרכז לרב תרבותיות, שלום ודמוקרטיה, המכללה האקדמית תל חי
- המרכז לקידום חיים משותפים, המכללה האקדמית בית ברל

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

הערבית במרחב האקדמי בישראל

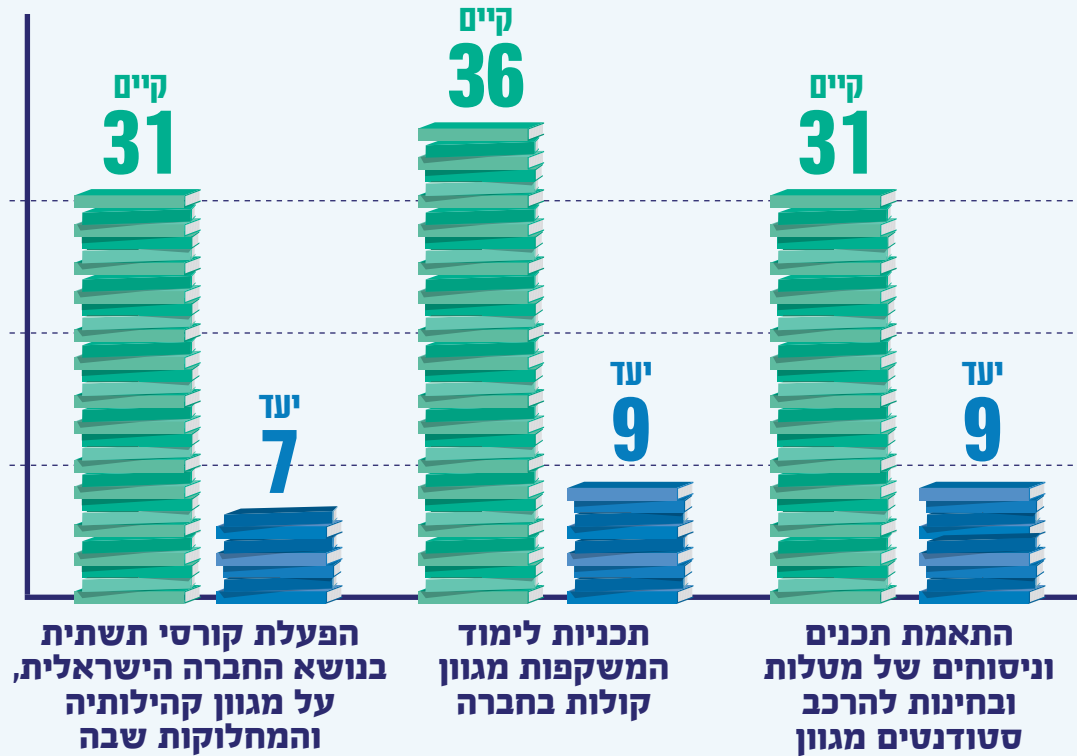
מיזם משותף למכון ון ליר בירושלים, דיראסאת - מרכזי ערבי למשפט ומדיניות, וסיכוי - העמותה לקידום שוויון אזרחי שהתקיים באוניברסיטה העברית בירושלים, באוניברסיטת תל-אביב, באוניברסיטת חיפה ובאוניברסיטת בן-גוריון שבנגב.

במסגרת המיזם, התקיימו בשנתיים וחצי האחרונות שישה כנסים בשפה הערבית, כולם עם תרגום סימולטני לעברית, כולם בהשתתפות חוקרות וחוקרים ערבים ויהודים - אנא מן אליאהוד: על יהודים, מזרחיות והשפה הערבית בישראל; נשים פלסטיניות בישראל: עשרים שנה לחוק המעמד האזרחי; חיפה בערבית, חיפה בעברית: חיפה כמרכז יצירה של ספרות, קולנוע, מוזיקה ותיאטרון; ורוחות של שינוי במזרח התיכון: התהפוכות האזוריות וקריאתן בחברה הישראלית והפלסטינית.

בנוסף, במסגרת ארבע האוניברסיטאות השותפות, נפתחו ארבע קורסים אקדמיים שקידמו את השימוש בשפה הערבית כשפת הוראה, הרצאה ומחקר: הסוציולוגיה של התרגום; סמינר תרגול ערבית - סיפורים קצרים בערבית מודרנית; להגים ערביים; ושילוב מיומנויות טקסטואליות בערבית.

3. תכניות לימוד וסביבה לימודית

מוסדות

דוגמאות לעשייה מוסדית

התאמת תכנים וניסוחים של מטלות ובחינות להרכב סטודנטים מגוון

באוניברסיטה הפתוחה מתכננת בחינות אחידה הקשורה לחומר הלימוד הכתוב שנשלח לסטודנטים ולמטלות שהסטודנט נדרש למלא במהלך הלימוד של הקורס. יחד עם זאת, כדי להקל על האוכלוסייה הערבית את ההיקלטות במערכת ההשכלה הגבוהה, אנו מאפשרים לימוד קורסים בשפה הערבית, הנחיה בשפה הערבית ובחינות בשפה זו לשלושה קורסים ראשונים. אנו מאמינים כי זו נקודת פתיחה טובה מאוד לסטודנטים מהמגזר הערבי הבאים ללמוד בשערנו. להבדיל, אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים נהנות מהקלות רבות בבחינות ומהתאמות הקשורות במצב הנכות של הסטודנט/ית. למשל, אפשרות הכנסת דף עזר בבחינה. על בסיס חזון מכללת לוינסקי לחינוך, פתוחה המכללה לקבלת עבודות כתובות מהסטודנטים גם בשפות כגון ערבית ואנגלית, במגמה לתמוך בסטודנטים ששליטתם בשפות אלה טובה מאשר בעברית.

תקווה
ישראלית
أمل أسرائيلي

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

2. הסביבה המוסדית כירת מפגש

3. תכניות לימוד וסביבה לימודית

4. סטודנטים

5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים

7. קשרי אקדמיה-קהילה

8. הערכה ומדידה

תכניות לימוד המשקפות מגוון קולות בחברה

המרכז לחקר הרב תרבותיות והמגוון באוניברסיטה העברית, בשותפות עם קבוצת סטודנטים מתא "לבי במזרח", מיפה קורסי חובה מתחומי הספרות, הסוציולוגיה, האמנות וכיו"ב שבהם אין די ייצוג וביטוי לכותבים וכתבים מזרחיים. הסטודנטים נפגשו עם המרצים ופועלים יחד איתם על מנת להעשיר את הקורסים והסילבוסים. שיתוף הפעולה יוביל לפרסום חוברת עם מגוון רחב של כותבים וכתבים מזרחיים לשימוש יתר חברי הסגל והסטודנטים.

הפעלת קורסי תשתית בנושא החברה הישראלית על מגוון קהילתיה והמחלוקות שבה

החל משנת תשע"ו, התווסף לכל תכניות הלימודים לתואר ראשון במרכז האקדמי פרס (מנהל עסקים, חשבונאות, מדעי התזונה, משפטים, מנהל מערכות בריאות ומדעי ההתנהגות) קורס המופיע במניין "הקורסים הבינתחומיים" בתכניות השונות, שמטרתו ניתוח מרכיבי ה"זהות הישראלית". גם תלמידי התארים השניים בפסיכולוגיה ובמנהל עסקים מוזמנים לקורס זה.

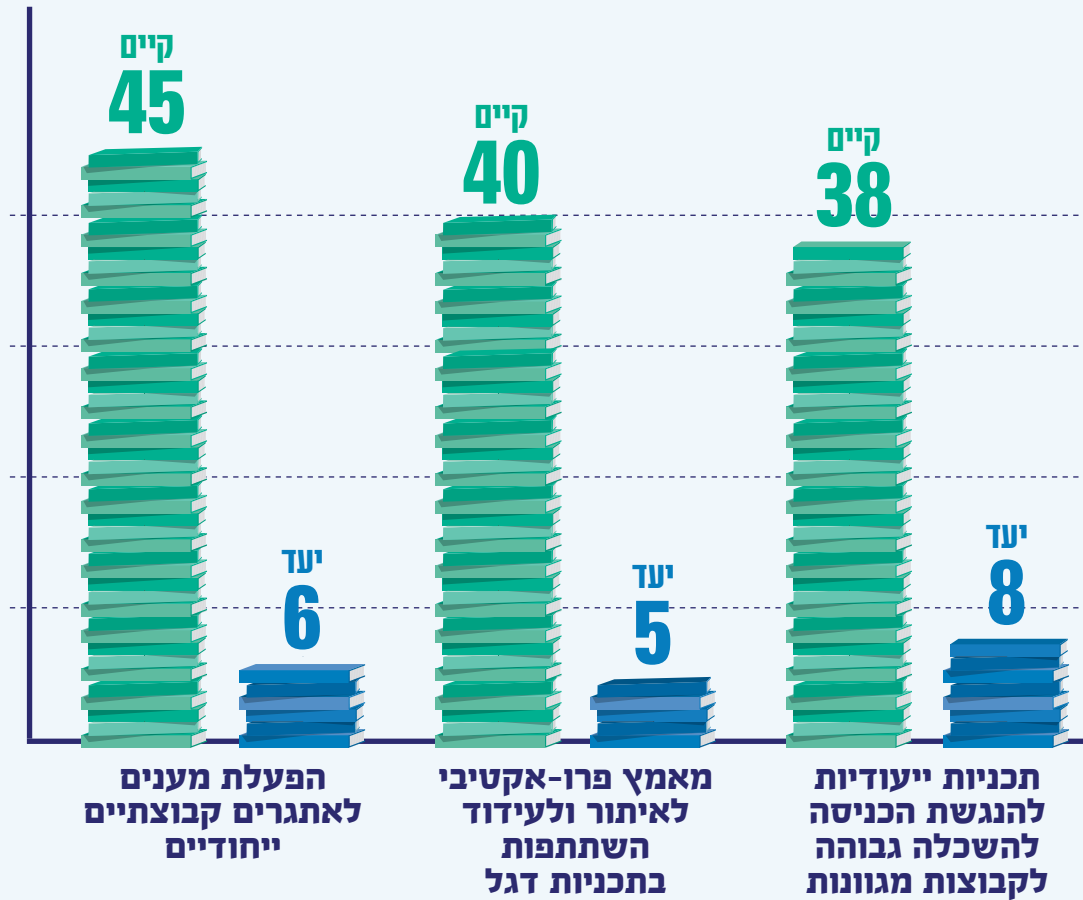
בעת זו, בה חווה החברה הישראלית משברים לא מעטים, רואה המרכז חשיבות עליונה בדיון שנקודת המוצא שלו היא מבט ישיר ואמיץ למחלוקות חברתיות, כלכליות ופוליטיות. הקורס מנסה אפוא לבחון, באמצעות מבחר יצירות וכתבים בעלי חשיבות, את תהליך גיבוש הזהות הישראלית מנקודות ראות היסטוריות, פילוסופיות, אתיות וספרותיות מגוונות. במרכז: הקניית היכרות של טקסטים שביסוד ההווה הישראלית ועיון בסוגיות מעוררות מחלוקת, הנוגעות בזהות הישראלית, כגון: התמודדותה של הציונות באתגר הזהותי שמציבה האורתודוקסיה החרדית, שאלת העוול והסבל שנגרמו לערביי ארץ ישראל מחמת ההגירה היהודית לארץ ישראל והקמת המדינה, בעיית היחס לתרבותם ולמעמדם של יהודים יוצאי ארצות ערב לנוכח הגמוניה תרבותית יהודית אירופית, ועוד. השנה נלמדו במסגרת זאת: מגילת העצמאות, ספר "אור לישרים", "על סף בית המדרש" של ח.ג. ביאליק, קטעים מ"ספר הנענע" של ארז ביטון, "זיכרון מצחיק" של ויקי שירן, דבר התביעה של גדעון האוזנר בפרשת אייכמן, "על זאת" של נתן אלתרמן, "המספד בירושלים" של הראי"ה קוק ועוד.

המעבדה לגנטיקה מולקולארית, אוניברסיטת חיפה, דצמבר 2015 | צילום: מארק ניימן/לע"מ

4. סטודנטים

מוסדות

דוגמאות לעשייה מוסדית

הפעלת תכניות ייעודיות להנגשת הכניסה להשכלה גבוהה לקבוצות מגוונות

אפקה - המכללה האקדמית להנדסה בתל אביב יוזמת ומוציאה אל הפועל מיזם חברתי בשם "חוויה בהנדסה באפקה". המיזם מיועד לתלמידים בגילאי חטיבות הביניים, בעיקר מהפריפריה הגאוגרפית והחברתית, שנועד להעניק חשיפה וחוויה חיובית למדע והנדסה. מטרתו העיקרית הינה לעודד תלמידים המסוגלים לכך לשקול בחירה במסלולים אקדמיים מדעיים-הנדסיים בהמשך. בשנה האחרונה חוו למעלה מאלפיים תלמידים מכל רחבי הארץ, כשליש מהם מהמגזר הערבי, מופעים שונים של פעילות זו.

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש

3. תכנית לימוד וסביבה לימודית

4. סטודנטים

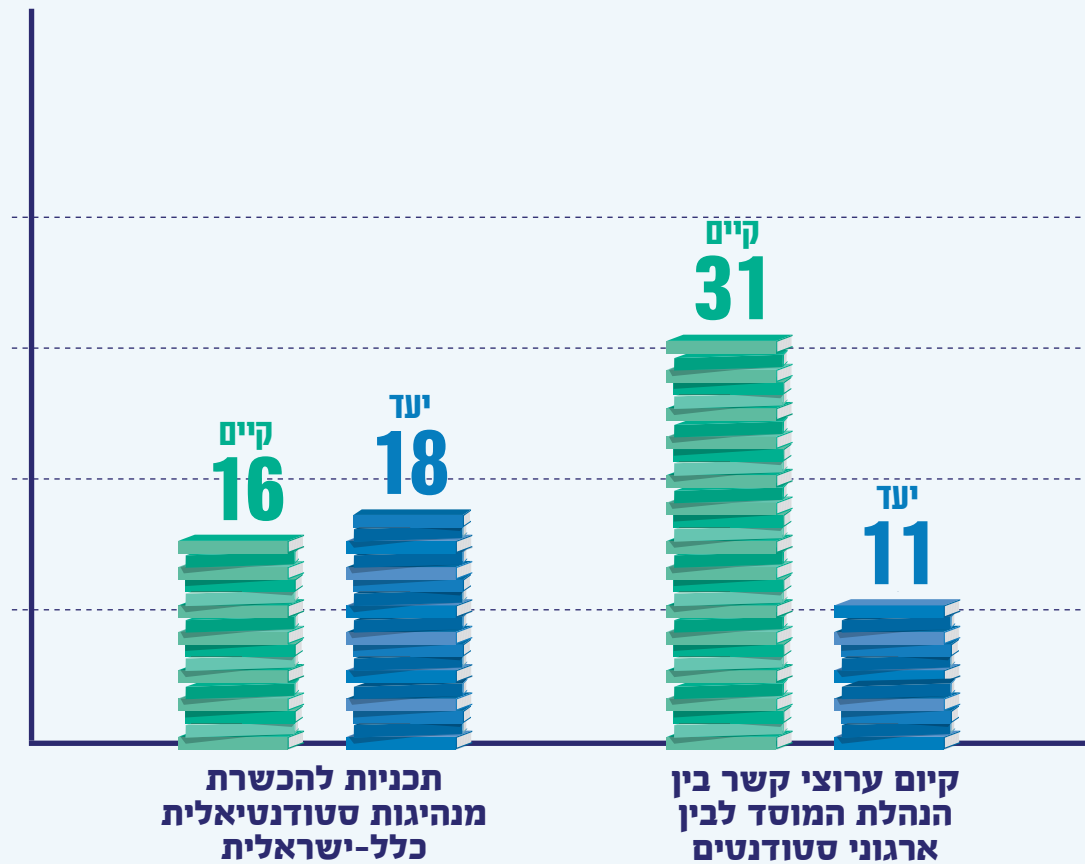
5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונת

7. קשרי אקדמיה-קהילה

8. הערכה ומדידה

מוסדות

התכנית לקידום הנגישות להשכלה גבוהה בנגב היא תכנית אזורית ייחודית הפועלת כבר 15 שנים במטרה לצמצם פערים לימודיים בין תלמידי הדרום לחבריהם במרכז ולהגדיל משמעותית את מספר תלמידי הדרום הפונים, מתקבלים ומצליחים בלימודיהם באוניברסיטה, בדגש על המחלקות התחרותיות. שותפי התכנית הם: **אוניברסיטת בן גוריון שבנגב**, קרן רש"י, עתידים ומשרד החינוך - מחוז דרום.

יעדיה המרכזיים הם להביא לידי מימוש את היכולת של צעירי הדרום, תוך חשיפתם ללימודים באוניברסיטה, חיזוק הדימוי העצמי שלהם, ובתוך כך גם יצירת קשרים חברתיים בין תלמידים יהודים ובדואים.

בתכנית משתתפים 20 בתי ספר מ-10 ישובים בנגב (באר שבע, שדרות, מצפה רמון, תל שבע, כסייפה, רהט, לקייה, קריית גת, מיתר ועומר). התכנית מהווה את אחת מנקודות המפגש הבודדות בנגב - בין בני נוער יהודים לבדואים - על בסיס מכנה משותף לשתי הקבוצות.

כל יום שישי, במהלך כחמישה חודשים, מגיעים התלמידים לאוניברסיטת בן גוריון בנגב, ולומדים שני קורסים אקדמאים מלאים. בימים אלו נקלטים רבים מבוגרי התכנית ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה, לרבות במחלקות התחרותיות והיוקרתיות ביותר.

מאמץ פרו-אקטיבי לאיתור ולעידוד השתתפות בתכניות דגל, בתכניות מצטיינים ובתחומי לימוד סלקטיביים במיוחד של סטודנטים מרקע ישראלי מגוון

התכנית לתואר שני בהפרעות בתקשורת במכללה האקדמית הדסה קמה במטרה להרחיב, לפתח ולהעמיק את הידע, המיומנויות והיכולת של קלינאי תקשורת בהערכה, התערבות ושיוקום של ילדים ומבוגרים עם הפרעות בתקשורת בחברה רב-תרבותית ורב לשונית. התכנית הינה ייחודית מסוגה בארץ והיא עונה לצורך של קלינאי/ות תקשורת רבים/ות להתמודד עם ההערכה וההתערבות באוכלוסייה מגוונת שהשפה ו/או התרבות שלה שונות מאלה של קלינאית התקשורת המטפלת.

התכנית מעניקה חשיבות מרבית להכשרת קלינאי תקשורת ששפת אימם אינה עברית ו/או אשר באים מרקע תרבותי או ממגזר שונה. בוגרים אלה רוכשים ידע אקדמי וקליני על אודות שפת אימם ותרבותם, המכוון אותם לספק שירותים לאוכלוסייה הדוברת אותה שפה או השייכת למגזר זה, באופן מקצועי ומעמיק יותר. בוגרים אלה תורמים רבות לקידום הרווחה, החינוך והבריאות של אוכלוסיות חלשות יותר, אשר מסיבות חברתיות או כלכליות אינן מצליחות תמיד לקבל מענה הולם מצד הרשויות והגורמים המטפלים. כמו כן, אנו רואים כשליחות את ההכשרה של קלינאי תקשורת דוברי ערבית אשר למדו באוניברסיטאות בירדן. בוגרים אלה עוברים שינוי משמעותי ביותר במהלך הלימודים בתכנית. לצד הידע שהם רוכשים, הם מגייסים אסטרטגיות למידה וחשיבה ביקורתית ומתקדמים ביכולתם האקדמית והמחקרית. בעבורם, התכנית מעניקה הזדמנות ייחודית להתפתח ולהתאים את עצמם לצרכים של החברה הישראלית על כל היבטיה. התכנית מאפשרת לבוגריה חשיפה לתחומי השפה והדיבור מפרספקטיבה ייחודית במינה ופותחת בפניהם אפשרויות אקדמיות, מקצועיות ותעסוקתיות חדשות.

מענים לאתגרים קבוצתיים ייחודיים

תכנית "שער לאקדמיה", שמנגישה את הלימודים האקדמיים לאוכלוסייה הערבית בנגב ומלווה אותם במשך כל שנות לימודיהם, יצאה לדרך במכללה האקדמית ספיר בשנת תשע"ו. "שער לאקדמיה" היא הרחבה של תכנית אקדמית מצליחה אחרת שפנתה לערבים (תקד"מ), שפעלה בספיר במחלקה ללימודים רב תחומיים משנת תשע"ב.

"שער לאקדמיה" היא תכנית ייחודית בגודלה (150 סטודנטים/ות) וברמה הגבוהה של המועמדים שמתקבלים אליה. הגיוס לתכנית נעשה על-ידי מרכזי ריאן להכוון ולתעסוקה לאוכלוסייה הבדואית, על-ידי מרכזי הצעירים בדרום ועל-ידי מכללת ספיר במסגרת "צעד לפני כולם".

"שער לאקדמיה" פועלת באחת-עשרה מחלקות אקדמיות בספיר (כלכלה, משפטים, הנדסה, מחשבים, לימודים רב תחומיים, עבודה סוציאלית, אומנות הקול והמסך, תקשורת, לימודי תרבות, מנהל ומדיניות ציבורית, ניהול המשאב האנושי) והיא כוללת שלוש מעטפות: האחת, אקדמית - השנה הראשונה נלמדת בשנתיים תוך הכפלה של הקורסים האקדמיים בשנה א' ותוספת של לימודי עברית, אנגלית, מיומנויות והעצמה. השנייה, כלכלית - עזרה בשכר לימוד, נסיעות, מלגה חודשית, רכישת מחשב, וסיוע כלכלי דחוף במקרים יוצאי דופן. שלישית, חברתית - פעילות חברתית ענפה במכללה ובשובים הבדואים בדרום כדי להפוך את הסטודנט/ית לאזרח מועיל לחברה ולקהילה.

בשנת תשע"ו השתתפו ב"שער לאקדמיה" יותר ממאה סטודנטים/ות ועד כה אחוז ההצלחה הוא מעל 68%. הצלחה מיוחדת נרשמה בלימודי האנגלית ובלומיודי המתמטיקה. בשנת תשע"ז יחל המחזור השני של "שער לאקדמיה" במתכונת זהה לזו של תשע"ו וכולנו תקווה שנגיע להישגים אקדמיים וחברתיים דומים לאלו שהושגו השנה.

בדיקנט הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים פועלת היחידה לשוויון הזדמנויות. מטרת היחידה, לאפשר לסטודנטים ממגוון של אוכלוסיות מוחלשות למצות את הפוטנציאל האקדמי שלהם. לדוגמא, תלמידים שבאים מאוכלוסיות מוחלשות אקדמית (למשל, כאלו שהם דור ראשון להשכלה אקדמית ו/או תלמידים ששפתם הראשונה איננה עברית) מקבלים תמיכה אקדמית וחברתית, הן על ידי תכניות ליווי אישי והן דרך מפגשים קבוצתיים. הליווי נעשה בעיקר במסגרות של חונכות. תכניות מקבילות של חונכות נעשות גם במסגרות פקולטאיות (למשל, בפקולטות למשפטים וחברה). לתלמידים יוצאי אתיופיה תכנית ליווי מיוחדת במסגרת תכנית פוירשטיין. לתלמידים מרקע חרדי תכנית ליווי במסגרת תכנית שלוחי ציבור.

מעבר לאתגרים האקדמיים, האוניברסיטה שואפת לטפח את המיוחדות התרבותית של אוכלוסיות שונות בחברת התלמידים. לדוגמה, במסגרת דיקנט הסטודנטים מתקיימות פעילויות תרבותיות עבור סטודנטים מהחברה הערבית, כגון ערבים ספרותיים, אומנותיים ומוזיקליים. בית הלל הינו המרכז לחיי קמפוס יהודיים אשר מהווה בית לפעילות סטודנטים מרחבי העולם היהודי. סטודנטים ישראלים, עולים וחוו"לניקים עוסקים בזהות היהודית, לימוד ועשייה, משתתפים בתוכניות תרבות, הצגות, סרטים, קונצרטים והופעות, ופועלים לתיקון עולם ולצדק-חברתי באוניברסיטה ובקהילה. דיקנט הסטודנטים מעודד פעילות של מעגלי נשים במטרה לחדד ולהגביר מודעות ורגישות חברתית שתבוא לידי ביטוי בהווה בחיים הסטודנטיאליים ובעתיד בחיים האזרחיים.

ערוצי תקשורת בין הנהלת המוסד לארגוני הסטודנטים

דיקנט הסטודנטים באוניברסיטת חיפה הקים את פורום ראשי התאים, אשר נפגש לעיתים מזומנות (לפחות 3-4 פגישות בסמסטר) בו עולים נושאי יום יום שונים אשר הסטודנטים מבקשים את קידומם. לצד זה, מעודד דיקנט הסטודנטים קיום דיון על האינטרסים המשותפים של כלל הסטודנטים מחד ועל הצרכים הייחודיים של הקבוצות השונות על מנת לקדם ולפתח את הסובלנות בקמפוס מאידך. בנוסף לכך, מגיעים ראשי התאים על מנת לדון בנושאים ספציפיים כמו התאמות הבחינות למועדי החגים, אפשרות ללמידה בספרייה בשעות מאוחרות לקראת תקופת הבחינות, גבולות חופש הביטוי ועוד.

הכשרת מנהיגות סטודנטיאלית כלל-ישראלית

אוניברסיטת חיפה מפעילה תכנית מנהיגות אקדמית וחברתית לסטודנטים מצטיינים בני העדה הדרוזית. התכנית פועלת ליצירה וטיפוח של קבוצת מנהיגות משכילה בקרב העדה הדרוזית. משתתפים בה סטודנטים ממגוון חוגים ומסלולי לימוד יוקרתיים. הסטודנטים נהנים ממלגה בגובה שכר לימוד מלא, מליווי אישי ומתמיכה אקדמית. בתחום החברתי-מנהיגותי, הסטודנטים משתתפים בקורס "יזמות חברתית" המעניק 2 נקודות זכות אקדמיות. הקורס נועד לפתח ולטפח סטודנטים יזמים חברתיים, תוך שילוב תכנים מהעולם העסקי ויישומם בעולם האזרחי, החברתי והציבורי. הקורס מאפשר חשיפה לכל אחד משלבי התהליך היזמי: החל משלב הלמידה ואיתור הצרכים בקהילה, דרך גיבוש הרעיון היזמי, תכנון המיזם, הקמת המיזם, ביסוס המיזם, הנחת תשתיות הקיימות שלו ומדידת תוצאותיו. הקורס משלב בין לימוד תיאורטי לבין לימוד מעשי. תוצרי הקורס יכולים לשמש תשתית לפיתוח של מיזמים חברתיים בקהילות הסטודנטים, ובמקביל להעניק לסטודנטים הזדמנות להקים מיזם בתחום שבו הם רוצים להיות פעילים בעתיד.

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

הנגשה: התכנית לצמצום נשירה - אג"ח חברתיות

התכנית לצמצום נשירה במדעי המחשב הינה תכנית במודל אג"ח חברתי, המבקשת להתמודד עם אחוזי הנשירה הגבוהים בחוגים אקדמיים בתחום מדעי המחשב. כיום פועלת התכנית באוניברסיטת חיפה, שבה למעלה מ-50% מהסטודנטים בחוג למדעי המחשב הינם מהחברה הערבית, ובמכללה האקדמית תל אביב-יפו. התכנית מספקת לסטודנטים ליווי אישי, סיוע כלכלי וסיוע אקדמי מותאם לאופי הלימודים בכל מוסד ולצרכים של הסטודנטים. אחד השירותים הייחודיים לתכנית הינו מרכז למידה מלווה, שבו סטודנטים מכלל האוכלוסיות הלומדות בחוג נפגשים בכל שבוע לאחר שעות הלימודים בחלל משותף לעבודה עצמית וקבוצתית, כאשר מרצים ומתרגלים עוברים ביניהם, משיבים על שאלות ומסייעים בכל צורך אקדמי שמתעורר.

הכשרת מנהיגות כלל ישראלית: שגרירי רוטשילד

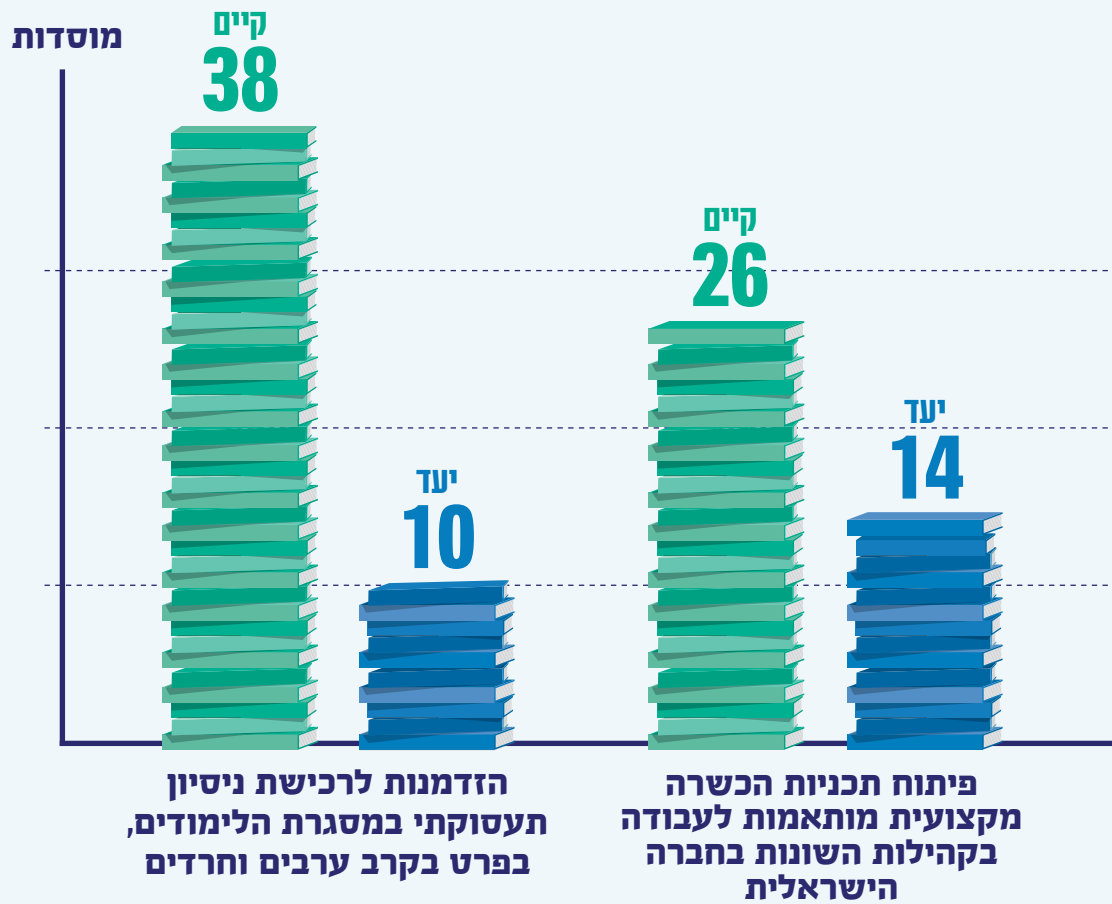
תכנית שגרירי רוטשילד נוסדה בשנה 2010 על ידי קרן רוטשילד קיסריה, כתכנית הדגל של הקרן. התכנית עוסקת בפיתוח המצוינות האישית והחברתית של סטודנטים ממגוון החברה הישראלית, על מנת לקדם למיצוי הפוטנציאל האישי, האקדמי והתעסוקתי, תוך מחויבות ועשייה חברתית מקצועית, הובלת וקידום מהלכים חברתיים לקידום שוויון וצמצום פערים. התכנית פועלת בתשעה מוסדות להשכלה גבוהה: המכללה האקדמית להנדסה ע"ש סמי שמעון, אוניברסיטת בן-גוריון שבנגב, המכללה האקדמית ספיר, המכללה האקדמית תל-אביב-יפו, המרכז הבינתחומי בהרצליה, האוניברסיטה העברית, המכללה האקדמית להנדסה אורט בראודה, מכללת אורנים, אוניברסיטת חיפה, והמכללה האקדמית תל חי, והשתתפו בה עד כה מעל 600 שגרירים ובוגרים המייצגים את כל מגוון החברה הישראלית.

ביקור הנשיא בסוכת עמותת איילים והתאחדות הסטודנטים בלוד, אוקטובר 2014 | צילום: דוברות בית הנשיא

5. האקדמיה נחוליה מקשרת לשוק העבודה

דוגמאות לעשייה מוסדית

הזדמנות לרכישת ניסיון תעסוקתי במסגרת הלימודים, בפרט בקרב ערבים וחרדים

המרכז האקדמי רופין פתח בשנת הלימודים תשע"ד כיתת לימוד בסייעוד, המיועדת לאוכלוסייה החרדית, בבית החולים לניאדו, בשיתוף מלא עם המחלקה לסייעוד במרכז האקדמי רופין. המרכז האקדמי רופין רואה בשילוב סטודנטיות חרדיות בלימודי הסייעוד מענה ליעד הלאומי של שילוב המגזר החרדי בשוק העבודה, המשרת במקביל את היעד של צמצום החוסר האחיות בישראל. הסטודנטיות בכיתה זו מאופיינות בבחירתן ללמוד במסגרת המקיימת לימודים אקדמיים ברמה גבוהה, תוך שמירה קפדנית על אורחות חייהן הדתיים.

תקווה
ישראלית
أمل
أسرائيلي

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש

3. תכניות לימוד וסביבה לימודית

4. סטודנטים

5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים

7. קשרי אקדמיה-קהילה

8. הערכה ומדידה

פיתוח תכניות הכשרה מקצועית מותאמות לעבודה בקהילות השונות בחברה הישראלית

מכללת לוינסקי לחינוך שינתה לפני שלוש שנים את המבנה הארגוני וצירפה את תחום הפיתוח המקצועי של מורים חדשים וותיקים למחלקה להוראה, כחלק מהפקולטה לחינוך, מתוך תפיסת רצף בין חינוך לבין הכשרה. במסגרת זו מושם דגש רחב בהרחבת תפיסת הרגישות הבין תרבותית והסוציאליזציה למסגרות העבודה בתכניות כגון הסטאז' ותכנית "המורה החדש".

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

התכנית "הדבר הבא", מייסודה של קרן קיסריה והמופעלת על ידי עמותת אלומה, היא תכנית התמחויות ארצית המסייעת לסטודנטים מאוכלוסיות שונות להשתלב בתעסוקה הולמת השכלה אקדמית. התכנית פועלת כיום בקרב סטודנטים מכלל החברה הישראלית - חילונים, דתיים, חרדים וערבים - ממגוון מוסדות אקדמיים: **האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בן גוריון שבנגב, מכללת עמק יזרעאל, המכללה האקדמית ספיר, המכללה האקדמית הדסה, המרכז האקדמי רופין, המכללה האקדמית להנדסה אורט בראודה, המכללה האקדמית קריית אונו ומכון לב.** הסטודנטים משובצים להתמחות במקומות עבודה איכותיים המותאמים לתחום לימודיהם תחת ליווי מקצועי, ובמקביל משתתפים בקורס אקדמי (הכולל נ"ז) להכנה לשוק התעסוקה.

במסגרת תכנית מנהיגות ומצוינות בתעסוקה לאקדמאים וסטודנטים מצטיינים יוצאי אתיופיה מאתרת **עמותת עולים ביחד** אקדמאים וסטודנטים מצטיינים ובעלי פוטנציאל מנהיגות יוצאי אתיופיה, בוגרי האוניברסיטאות והמכללות המובילות בארץ, כדוגמת: **האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת אריאל בשומרון, המרכז הבינתחומי בהרצליה, המכללה למינהל** ועוד, ומלווה אותם להשתלבות תעסוקתית הולמת במשק. ליווי זה מתבצע תוך הפעלת מסגרת של מצוינות בתעסוקה, המשלבת כלים מקצועיים וחיבור לרשת חברתית ומקצועית הכוללת מתנדבים ומעסיקים. לכל עמית בתוכנית מוצמד מנטור מבכירי המשק. במקביל לתכנית הליבה, מפעילה העמותה בשנים האחרונות קורס הכנה למבחן הפסיכומטרי, במטרה להעלות את מספר הסטודנטים המגישים מועמדות ומתקבלים ללימודים בתחומים פורצי דרך בהם הייצוג של ישראלים יוצאי אתיופיה עדיין נמוך מאד. כיום, בשנת הפעילות התשיעית של העמותה, מונה עולים ביחד מעל 800 עמיתים ובוגרים, מתוכם מעל 85% השתלבו בתעסוקה הולמת. חזונה של עמותת עולים ביחד הוא להביא לשינוי תפיסות ועמדות ביחס ליוצאי אתיופיה בחברה הישראלית, וזאת באמצעות שילוב תעסוקתי הולם של אקדמאים יוצאי אתיופיה ופיתוח שכבת מנהיגות צעירה בקרב הקהילה.

דוגמאות מהעולם

שותפויות אקדמיה-תעשייה

שותפויות בין מוסדות אקדמיים לבין הקהילה והתעשייה זוכים בשנים האחרונות לעניין גובר בסדר היום הציבורי בארץ ובעולם. שיתופי פעולה אלה מזוהים בספרות המחקרית עם תנועת "ההכשרה המקצועית החדשה" (New Vocationalism), המבקשת לקדם את הרעיון של חינוך מקיף שעונה על צרכים של עובדים מיומנים ושל אזרחים משכילים ומעורבים על-ידי שילוב בין חינוך אקדמי, חינוך תעסוקתי וחינוך התפתחותי.

בארה"ב, רבות מהמכללות הקהילתיות לקחו על עצמן את תפקיד החיבור בין האקדמיה לבין הקהילה והתעשייה. דוגמאות לפרקטיקות מוצלחות של השותפויות האקדמית-עסקית כוללות:

- **שינויים בתכנית הלימודים:** לימודים בתוך הקשר, מודולריות, תכניות מבוססות-מיומנויות, תכניות לימודים מואצות, לימוד מבוסס-מקום-עבודה ולימודים במקביל לעבודה הן כולן דוגמאות לשינויים בתכנית הלימודים שנועדו לתמוך בתפקיד המוסדות האקדמיים כחוליה מקשרת לשוק העבודה. במודלים אלה, מהווים המעסיקים שחקנים חשובים בפיתוח תכניות הלימוד ובאישור התעודות.
 - **תמיכה אקדמית וחברתית:** מוסדות רבים מפעילים בתוכם מרכזי תעסוקה שמספקים סיוע כלכלי וייעוץ אקדמי ותעסוקתי לסטודנטים.
 - **התפתחות מקצועית:** הכשרות לפיתוח כישורים נחוצים בקרב הצוות והסגל האקדמי העוסקים בפיתוח תכניות לימוד, בהוראה המשלבת אוריינטציה מקצועית ובמעקב אחר התקדמות הסטודנטים וצורכי המעסיקים.
 - **משאבים משותפים לקיימות:** מצד המעסיקים, התפתח מודל השקעה משותפת במתקנים ובציוד במוסד להשכלה גבוהה כביטוי למחויבות לשותפות ולהבטחת המשכיותה.
- עקרונות פעולה מרכזיים שנמצאו כמסייעים לשותפויות מוצלחות: (1) הכרה באתגר פיתוח כלכלי מקומי שמזמין את השותפות; (2) ביסוס חזון ויעדים משותפים; (3) הבטחת רווח לכל השותפים (כולל הסטודנטים); (4) הנהגה חזקה הן במכללות והן בתעשייה; (5) ביסוס מנגנון משילות ואחריות.

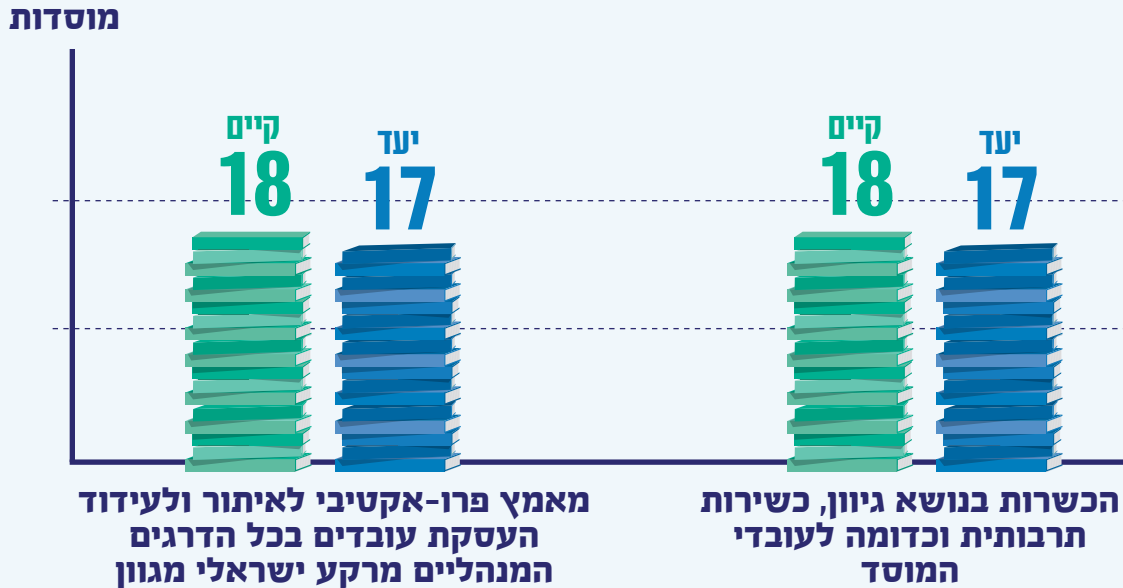
מקורות:

הנדין, א. 2014. מודל המכללות הקהילתיות: סקירת ספרות. ירושלים: מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.

Soares, L. 2010. The Power of the Education – Industry Partnership: Fostering Innovation in Collaboration Between Community Colleges and Businesses. Center for American Progress.

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים

דוגמאות לעשייה מוסדית

הכשרות בנושא גיוון, כשירות תרבותית וכדומה לעובדי המוסד

בשנת הלימודים תשע"ה התקיימו במכללה האקדמית הדסה הכשרות בנושא כשירות תרבותית לעובדי המכללה, ובכלל זה: הכשרות מטעם המרכז הבין-תרבותי, שעניינן גישור על פערים בהבנה התרבותית ומחסומי שפה בין מרצים יהודים ישראלים לבין סטודנטים מקבוצות מיעוט, כדוגמת סטודנטים מהחברה הערבית וכן סטודנטים עולים ממדינות חבר העמים ומאתיופיה. ההכשרות הועברו לכל אנשי הסגל הרלוונטיים, לרבות ראשי החוגים השונים, רכזות החוגים, עובדי מינהל הסטודנטים ומרצים. כמו כן, נערכה השתלמות מקצועית מטעם מכון גשר למנהיגות בנושא החברה החרדית לסגל ההוראה שמלמד סטודנטים חרדים בקמפוס שטראוס. ההשתלמות שמה את הוראת הסטודנטים החרדים בתוך קונטקסט חברתי ומעניקה למשתלמים ידע וכלים בהבנת מגזר ייחודי זה ותהליכי העומק שהוא עובר.

האוניברסיטה העברית הציבה לעצמה כיעד לקיים שלוש הכשרות לשיח בין תרבותי: לאנשי ביטחון, לסגל מזכריות חוגים ולצוות בבית ספר לתלמידי חו"ל. בשנה הקודמת התקיימה הכשרה דומה לצוות מעונות הסטודנטים. היחידה להוראה ולמידה מעבירה סדנאות לחברי הסגל האקדמי. במסגרת ההכשרות יש הדרכה ומיקוד בנושא רב-תרבותיות בקרב הלומדים.

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש

3. תכנית לימוד וסביבה לימודית

4. סטודנטים

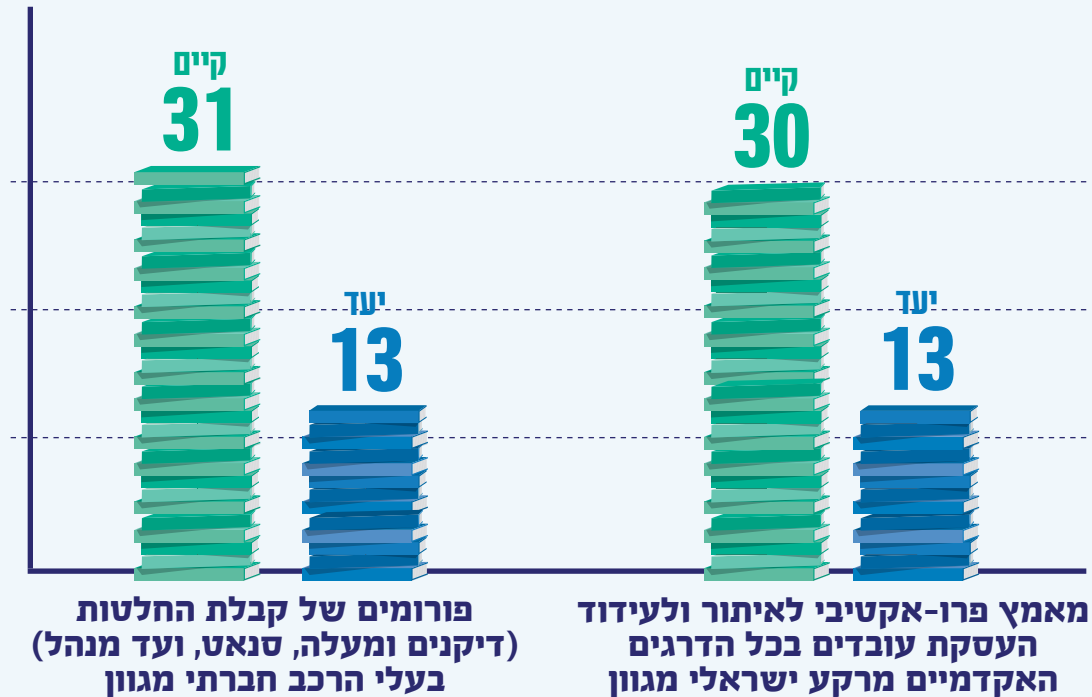
5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים

7. קשרי אקדמיה-קהילה

8. הערכה ומדידה

מוסדות

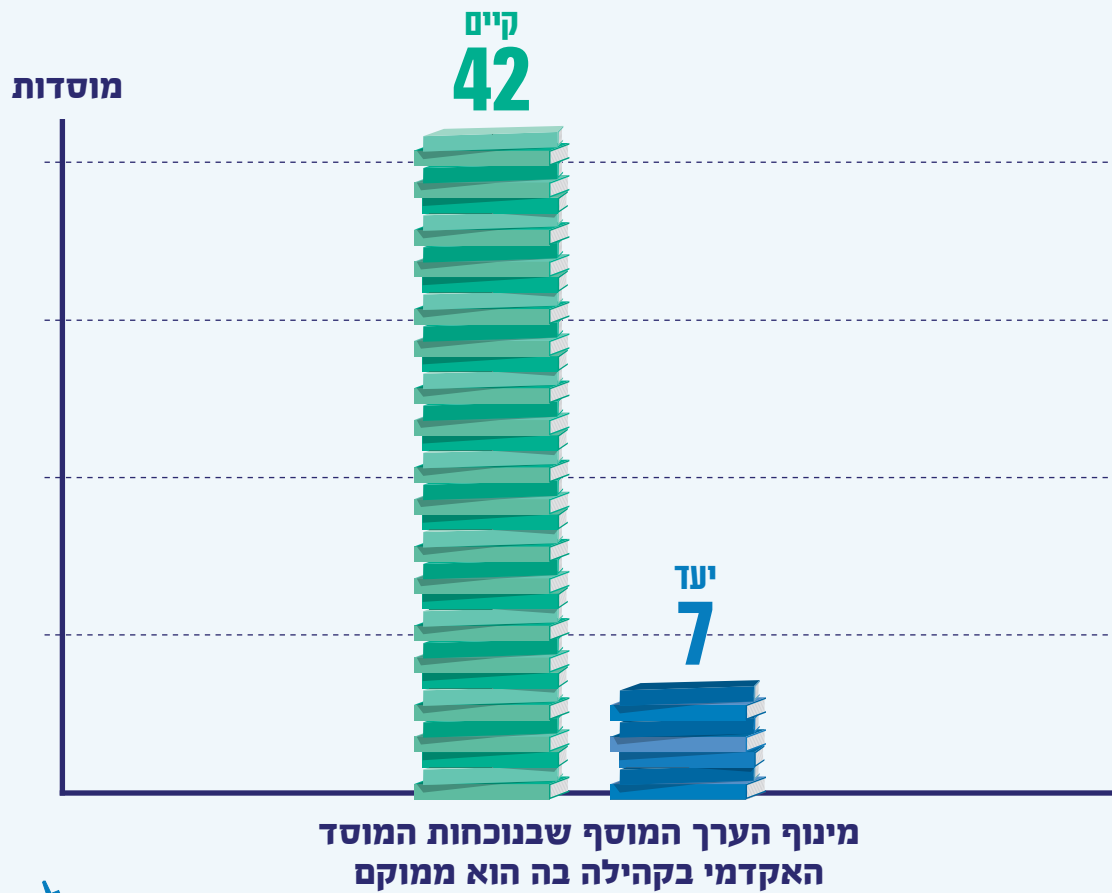
שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

מיזם **Collective Impact** - השותפות לקידום תעסוקה בחברה הערבית, ממוקד בפריצת דרך בשיעורי ההעסקה וטיב ההעסקה של האוכלוסייה הערבית במגזר העסקי. פעילות המיזם מבוססת על הכדאיות העסקית של המגזר העסקי בהעסקת עובדים ערבים ובמהותה מתמקדת במתן שירותים לחברות, במטרה לעבור תהליכי השתנות פנימית, למידה והתמקצעות שיאפשרו להם להביא לשינוי בתהליכי גיוס, קליטה ושימור עובדים מהחברה הערבית.

בשדה האקדמיה, מתחיל פיילוט משותף של המיזם עם הטכניון כמעסיק. המוסדות האקדמיים הינם מעסיקים גדולים במשק הישראלי, ומעסיקים אלפים רבים של עובדים, הן בסגל האקדמי והן בסגל המנהלתי. שיעור תעסוקת החברה הערבית במוסדות האקדמיים נמוך מאוד, בדומה למצב התעסוקה במגזר העסקי. מדובר הן בפוטנציאל תעסוקתי משמעותי והן בפוטנציאל השפעה תפיסתית ותודעתית על בוגרי המוסדות האקדמיים המשתלבים בשוק העבודה. הפיילוט עם הטכניון יאפשר את בחינת הפוטנציאל של הובלת תהליכי השתנות פנימיים בגופים האקדמיים בישראל, כך שבסופו של יום גופים אלו יעסיקו עובדים מהחברה הערבית במשרות הולמות, לכל אורך ההירארכיה המקצועית, ובשיעור הולם.

7. קשרי אקדמיה-קהילה

דוגמאות לעשייה מוסדית

הזדמנות לרכישת ניסיון תעסוקתי במסגרת הלימודים, בפרט בקרב ערבים וחרדים

המכללה האקדמית להנדסה עזריאלי מפעילה קורס בשם "טכנולוגיה בשירות הקהילה". קורס זה מתחבר לחזון המכללה לעודד את הסטודנטים, מהנדסים לעתיד, לעשייה חברתית מודעת ואיכותית המחברת לתחומי ההתמחות הלימודיים. במסגרת התכנית, פעילים הסטודנטים בשני היבטים - אקדמי וקהילתי. בפן האקדמי, לומדי הסטודנטים קורס חובה בבניית פרויקט תוכנה גדול הכולל עבודה עם לקוח, כתיבת מפרטים, ניתוח דרישות ומימוש בסביבת של מוצר תוכנה/אפליקציה בסביבת לקוח/שרת באינטרנט. בפן הקהילתי, הסטודנטים בונים, מובילים ומממשים פרויקט תוכנה - אפליקציית ווב/מובייל המותאם לצרכי ארגונים חברתיים בירושלים וסביבתה המשתתפים בפרויקט.

תכנית הדגל "אקדמיה בכיכר" שנוצרה במכללה האקדמית תל חי בעקבות המחאה החברתית של קיץ 2011, משקפת אקדמיה מעורבת המייצרת דיאלוג עם הקהילה. במסגרת התכנית, מעבירים מרצי המכללה בהתנדבות קורסים במוקדים קהילתיים שונים בקרית שמונה וסביב לה.

1. תכנית עבודה כלל-מוסדית

2. הסביבה המוסדית כזירת מפגש

3. תכנית לימוד וסביבה לימודית

4. סטודנטים

5. האקדמיה כחוליה מקשרת לשוק העבודה

6. האקדמיה כסביבת ניהול ועבודה מגוונים

7. קשרי אקדמיה-קהילה

8. הערכה ומדידה

זהות המכללה האקדמית תל-אביב-יפו היא בעלת נדבך חברתי עמוק וכולט: לראות את החינוך האקדמי האיכותי כפרויקט כולל ועוצמתי לשינוי חברתי. בתוך כך, חותרת המכללה לנוכחות משמעותית בחייהן של הקהילות ביפו ובדרום תל אביב. המכללה מפעילה מספר תכניות לימוד המשלבות התערבות בקהילה באמצעות התנסות מעשית מודרכת:

- מודל "הידע המשתף" של המכללה משמעו, שלא ניתן לרכוש ידע אקדמי במנותק מן המתרחש בשטח. לכן, יש דגש בתכניות האקדמיות על דיאלוג עם הקהילה. לדוגמה, סטודנטים מהחוג למדעי המחשב מפתחים כלי נגינה לילדים בעלי מוגבלות תפקודית בקורס 'ממשקים מוחשיים'.
- המכללה שמה דגש על יזמות שצומחת 'מלמטה'. סטודנטים מכל החוגים הלוקחים חלק במרכז היזמות עובדים ביחד עם פעילים ועסקים מקומיים כדי למצוא פתרונות יצירתיים לבעיות חברתיות. מתכניות היזמות של המכללה צמחו פרויקטים, ארגונים לא-ממשלתיים ו'עסקים חברתיים' רבים, בין היתר: פרויקט למצוינות בבתי הספר הציבוריים, היהודיים והערביים, ביפו משחקה לילדים אוטיסטים; פרויקט גינון תרפויטי לילדים ונוער בסיכון; פרויקט לעידוד גלישה בטוחה באינטרנט ומניעת אלימות ברשת בשיתוף בתי הספר ועוד.

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

קהילות תוצרת הארץ

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל יזמה במהלך שנת 2012 מהלך אסטרטגי לאומי במסגרתו העתיקו מאות סטודנטים את חייהם לעיר לוד, במטרה לגור בה, לעבוד בה וליזום בתוכה. המיזם הקטן שהתחיל בלוד עם קהילה של 30 סטודנטים הפך היום לקהילה חייה ותוססת של למעלה מ-300 סטודנטים ובוגרים שנשארו בעיר גם לאחר סיום התואר. בימים אלה, מועתק מודל התיישבות הקהילות תחת המותג החדש 'תוצרת הארץ' לחמישה ישובים חדשים, ביניהם: קריית שמונה, רהט ושכונת פרדס כץ שבבני ברק. בשנת תשע"ז צפויות להצטרף לתוכנית הערים קריית מלאכי ושדרות. המטרה המרכזית של התוכנית היא להשאיר את הסטודנטים בעיר גם לאחר סיום פרק הלימודים. הנחת הבסיס היא כי רק מסגרת חיים קהילתית של סטודנטים במהלך התואר תחזק משמעותית את הזיקה לעיר ואת רצונם להישאר ולגור בה גם לאחר סיום התואר. קהילות הסטודנטים מתקיימות בשיתוף פעולה עם המכללה האקדמית תל חי, מכללת שנקר, המכללה האקדמית אחווה והמכללה האקדמית ספיר.

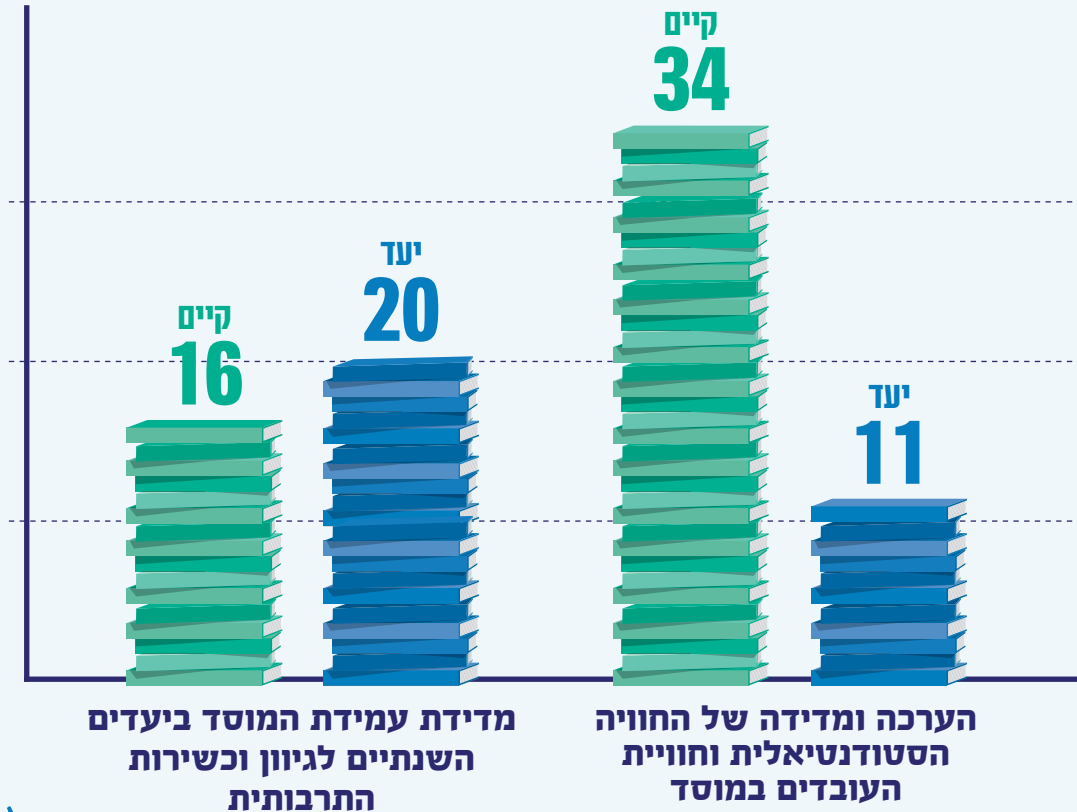
אוניברסיטה בעם

התכנית אוניברסיטה בעם מייצרת חיבור ייחודי בין האוניברסיטאות, כמוקד כוח וידע ציבורי, לבין אוכלוסיות שאינן מצליחות להגיע למוקד ידע זה. במסגרת התכנית, פותחות האוניברסיטאות את שעריהן בפני מבוגרים מאוכלוסיות מוחלשות, מכל רחבי הארץ, ומאפשרות להם לרכוש השכלה חיונית ומעשית בסביבה אקדמית.

אלפי תלמידי התכנית הנם מבוגרים המגיעים מרקעים תרבותיים וחברתיים מגוונים - חילונים, דתיים-לאומיים, חרדים וערבים. אלו לומדים זו לצד זה ויוצרים יחדיו מפגש בלתי אמצעי בין התלמידים עצמם, הסטודנטים המלמדים בתכנית והאוניברסיטאות. בכך נוצר דו-שיח בין שכבות ומגזרי אוכלוסייה אשר אינם נפגשים בישראל. מפגש זה מעצים ומעשיר את הלומדים ותורם להשכלתם והכשרתם של הסטודנטים, ובו בזמן מוביל לקירוב לבבות ולצמצום הניכור בין המגזרים השונים ובין הפריפריה החברתית והגיאוגרפית לשדה האקדמי.

8. מדידה והערכה

מוסדות

דוגמאות לעשייה מוסדית

התאמת תכנים וניסוחים של מטלות ובחינות להרכב סטודנטים מגוון

מכללת לוינסקי לחינוך מקיימת סקרים לבדיקת היבטים שונים בחוויה סטודנטית וחוויתם של עובדי המוסד, כגון:

1. אקלים מוסדי, תחושת שייכות
2. מעקב קבוע אחר הפונים לתמיכה במסגרות השונות במכללה (כגון, מית"ר - מרכז תמיכה ללימודים אקדמיים, מינהל סטודנטים לתמיכה בפניות מערכת, דיקן הסטודנטים לתמיכה ברווחת הסטודנט)
3. ראיונות מיקוד עם סטודנטים מקבוצות שונות הנערכים על ידי נשיא המכללה, רשות המחקר, הדיקנים וראשי חוגים ותכניות
4. רישום סטודנטים מקבוצות חברתיות-תרבותיות למכללה בנימוקים שהגיעו בעקבות חברים וש"נעים ללמוד במכללה"
5. הרחבת המיזמים של מעורבות חברתית בקרב הסטודנטים והצטרפות סטודנטים נוספים למעגל המעורבים החברתית

שותפויות אקדמיה-מגזר שלישי

הכלי למדידת אחריות חברתית

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל מובילה פיתוח של כלי למדידת "אחריות חברתית" אשר יעריך את מידת האחריות החברתית של המוסדות האקדמיים בישראל ויאפשר לכל מוסד למדוד את האחריות האישית שלו. הכלי ישמש את המוסדות ובנוסף יאפשר שימוש בפלטפורמה להשוואה בין מוסדות. מדובר במדד ראשון מסוגו בעולם האקדמי הזוכה להתעניינות רבה בישראל ובאירופה.

פיתוח הכלי נעשה כחלק מפרויקט ESPRIT אשר ממומן על ידי קרן TEMPUS של האיחוד האירופי. הפרויקט, שדורג במקום הראשון מבין כלל הפרויקטים שנשלחו לקרן, עוסק בקשר שבין אקדמיה וקהילה ושותפים בו מוסדות מאירופה ומישראל. בישראל הופעל הכלי במתכונת ניסויית במהלך 2015/16 באוניברסיטת בן גוריון שבנגב, באוניברסיטה העברית, במכללה האקדמית תל חי, בבצלאל האקדמיה לאמנות ולעיצוב ירושלים, ובמרכז הבינתחומי הרצליה.

דוגמאות מהעולם

סקר למידה בסביבת לימודים מגוונת

סקרי סטודנטים, המנוהלים על-ידי המוסדות להשכלה גבוהה ו/או על-ידי גופים חיצוניים, נפוצים מאוד בארץ ובעולם. בארה"ב, סקר סטודנטים גדול שנבנה על-ידי מכון המחקר להשכלה גבוהה באוניברסיטת UCLA עוסק בלמידה בסביבת לימודים מגוונת (The Diverse Learning Environments Survey). הסקר נותן ביטוי לתפיסות של סטודנטים אודות האקלים המוסדי, פרקטיקות מוסדיות וחווית היחסים במוסד עם הסגל האקדמי, הצוות והחברים, כמו גם תוצאות לימודיות. הסקר נבנה במיוחד עבור הרכב סטודנטים מגוון ומבוסס על מחקרים אודות המורכבות שבהרכב מגוון, החל מסוגיות של ניעות חברתי (מוביליות) וכלה ביחסים בין קבוצתיים. הסקר מוצע למוסדות שונים תוך התאמות לצורכיהם, כאשר ישנם רכיבים מיוחדים שעוסקים באקלים הכיתתי, ביחסים בין-קבוצתיים, בצרכים ובהתפתחות רוחנית בתקופת הלימודים ועוד. מוסדות יכולים לבחור לאמץ הרכב משתנה של הרכיבים הנוספים בסקר. להרחבה ופרטים נוספים ראו בקישור: <http://www.heri.ucla.edu/dleoverview.php#forms>

נספח א:

פעילות ות"ת: הנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסיות ייחודיות

מל"ג/ות"ת הציבה כאחד מיעדיה המרכזיים את הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות, אשר שיעור השתתפותן בהשכלה הגבוהה נמוך משמעותית משיעורן באוכלוסייה, ובהן החברה הערבית, המגזר החרדי, צעירי הפריפריה וקהילת יוצאי אתיופיה. תכניות ההנגשה אשר גובשו במל"ג/ות"ת הותאמו, ככל הניתן, לחסמים המאפיינים כל אוכלוסייה.

להלן תיאור תכניות ההנגשה לכל אוכלוסייה ייחודית בנקודות מרכזיות:

1. הנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית

התכנית לנושא זה גובשה ומופעלת מתוך תפיסה הוליסטית, המטפלת במכלול החסמים, החל מבחינת ה"ס התיכון וכלה בלימודים לתארים מתקדמים ובהשתלבות בשוק העבודה. התכנית מלווה ע"י ועדת היגוי בראשות פרופ' פייסל עזאיזה.

להלן המרכיבים המרכזיים בתכנית:

א. מידע והכוון - באמצעות פעילות חשיפה והכנה לאקדמיה בשלב בית הספר התיכון, וכן באמצעות הרחבת מרכזי "הישגים", תכנית "רואד", הפועלת לאיתור צעירים פוטנציאליים להשכלה גבוהה בכ-25 אשכולות של יישובים ערביים וצפויה להתרחב לכ-40 אשכולות בשנה"ל הקרובה.

ב. התאמת המכונות הקדם אקדמיות שבתקצוב ות"ת לצרכי הסטודנטים הערבים - באמצעות סיוע ייחודי הכולל, בין היתר, מעטפת לימודית וכלכלית ומתן מלגות לתלמידים מצטיינים הממשיכים בתום המכינה ללימודים אקדמיים.

ג. תמיכה בתואר הראשון - במטרה לעודד השתלבות איכותית בלימודים תוך צמצום נשירה, גרירת לימודים ומעבר בין חוגים. במסגרת זו ניתן תקציב למוסדות המתוקצבים ע"י ות"ת למתן תמיכה אקדמית, תמיכה חברתית, שיפור מיומנויות למידה, יעוץ אישי, תגבור שפתי וכדומה.

ד. סיוע בהשתלבות בשוק העבודה - לסטודנטים ערבים הנמצאים בשנת הלימודים האחרונה בתואר הראשון, ע"י מתן הכוון תעסוקתי במוסדות.

ה. תכנית "אירטקא" - מתן מלגות סיוע בשכ"ל לכל אורך התואר הראשון לסטודנטים מרקע סוציו-אקונומי נמוך ובתחומי לימוד הנדרשים למשק הישראלי, אשר לחברה הערבית תת ייצוג בהם. המלגות הן בגובה 10,000 ₪ בשנתיים הראשונות לתואר ובגובה 5,000 ₪ עד לסיום השנים התקניות לתואר. הסטודנטים נדרשים להתנדבות קהילתית בתמורה למלגה.

ו. מלגות הצטיינות לתארים מתקדמים ולסגל - בשנים האחרונות הושלם רצף מלגות ההצטיינות החל מתואר שני מחקרי, דרך מלגות לדוקטורנטים מצטיינים, בטר דוקטורנטים הלומדים במוסדות מובילים בחו"ל, ותכנית "מעוף" לקליטת סגל מצטיין במוסדות האקדמיים.

בנוסף לתכניות שהוזכרו לעיל, מקדמת ות"ת תכנית הנגשה ייעודית לחברה הבדואית בדרום וכן תכנית ייעודית למזרח ירושלים.

לאחרונה דנה מליאת ות"ת בהנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית בהתייחס לתכנית ולתוצאות התכנית בחומש הנוכחי וליעדים אפשריים לחומש הבא, והחליטה:

- א. לקבוע יעדים ארוכי טווח להנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית באופן הבא:
- הגדלת שיעור הסטודנטים הערבים לתואר ראשון, כך שבשנת 2021 יהיה שיעורם 17% מקרב הסטודנטים לתואר ראשון.
 - עד שנת 2021 יעמוד שיעור הסטודנטים הערבים לתואר שני על 12%.
 - עד שנת 2021 יעמוד שיעור הסטודנטים הערבים לתואר שלישי על 7%.
- ב. עמידה ביעדי התפוקה שפורטו לעיל תהיה בכפוף לתכנית הרב שנתית הבאה שתגובש למערכת ההשכלה הגבוהה ולאישורה על ידי המל"ג, ואשר תיושם החל מספטמבר 2016.

2. הנגשת השכלה גבוהה לחרדים

מל"ג וות"ת השקיעו בחומש האחרון מאמצים ומשאבים רבים על מנת לאפשר לאוכלוסייה החרדית להשתלב במערכת ההשכלה הגבוהה. חשיבותם של מאמצים אלה למדינת ישראל נוגעת הן להיבטים הכלכליים והן להיבטים החברתיים. מספר הסטודנטים בחומש האחרון גדל מכ-6,000 ל-12,000. אחד היעדים המרכזיים לחומש הבא הנו להגדיל את מספרי הסטודנטים בכ-60%, לכ-19,000 סטודנטים חרדים בכלל מערכת ההשכלה הגבוהה. התכנית מלווה ע"י ועדת היגוי בראשות חבר ות"ת, מר ישי פרנקל.

להלן הנקודות המרכזיות בתכנית:

- א. הוקמו 14 מסגרות אקדמיות חדשות לחרדים (מח"רים), בפריסה ארצית, במגוון תחומי לימוד ובפרט בתחומי ההנדסה ובמקצועות נדרשים לשוק העבודה.
- ב. גובשה ונפתחה תכנית מלגות והלוואות ייחודית, המעודדת סטודנטים חרדים לבחור במקצועות הנדרשים למשק.
- ג. גובשה ונפתחה תכנית לשילוב סטודנטים חרדים בתארים מתקדמים בפסיכולוגיה.

יעדים לחומש הקרוב:

- הגדלת מספר התלמידים
- חיזוק המח"רים הקיימים
- פתיחת תכניות לחרדים בתוך הקמפוסים הרגילים
- הגדלת תכנית המלגות וההלוואות
- עידוד השלמת בגריות לחרדים בדחיית שירות במסגרת המכינות
- הרחבת היצע התוכניות להכשרת מורים חרדים במכללות להכשרת עובדי הוראה

3. הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה בפריפריה

תכנית "הישגים" פועלת להרחבת הנגישות להשכלה גבוהה בקרב צעירי הפריפריה החברתית והגיאוגרפית במדינת ישראל, ומבוססת על שיתוף פעולה בין המועצה להשכלה גבוהה, קרן גרוס, קרן רוטשילד קיסריה ורשויות מקומיות. התכנית פועלת ב-32 ישובים בחברה היהודית והמעורבת ברחבי הארץ, וכן ב-25 אשכולות של ישובים במגזר הערבי (תכנית "רואד" לחברה הערבית, ובכלל זה ישובים ערבים, דרוזים, ובדואים) וצפויה להתרחב לכ-40 אשכולות בשנה הקרובה.

רכזי "הישגים" בישובים מאתרים צעירים בעלי פוטנציאל אקדמי, אשר לא פנו עד כה ללימודים גבוהים, במטרה לסייע להם להסיר חסמים, לבחור תחום לימודים וללוות אותם בדרכם אל העולם האקדמי. התכנית שואפת להגדיל את שיעור ההשתתפות של צעירי הפריפריה בהשכלה הגבוהה.

תכנית הישגים להי-טק

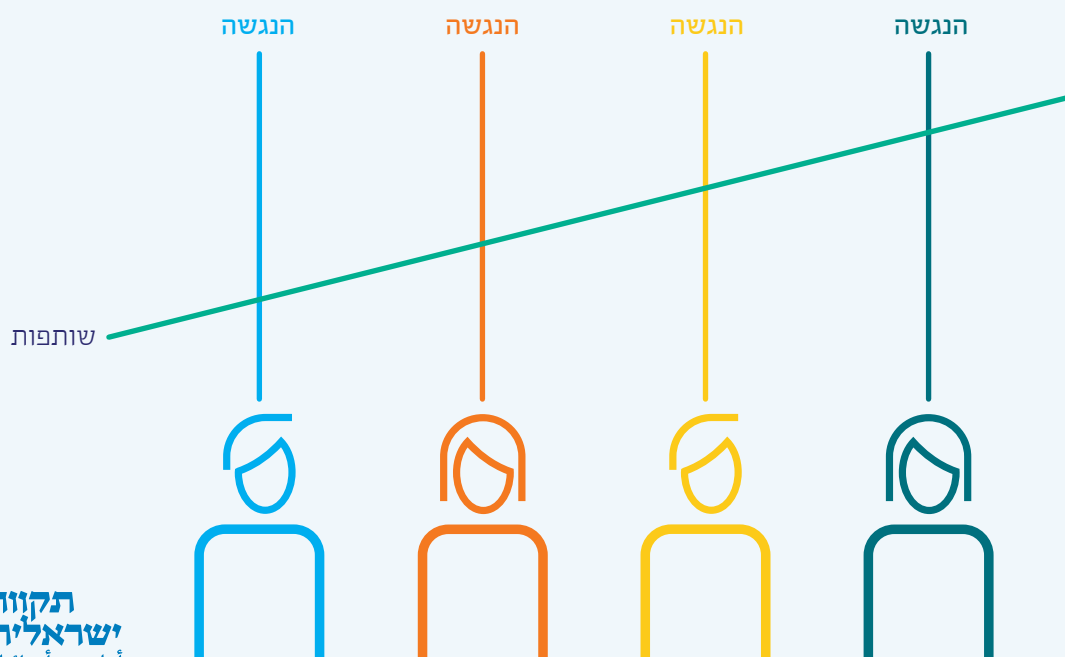
מטרת התוכנית הינה להעניק הזדמנות לצעירים מהפריפריה הגיאוגרפית והחברתית, ובעיקר מאזור הדרום, להתקבל ללימודים אקדמיים ולרכוש תואר ראשון בהנדסה ובמדעים מדויקים במיטב המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. צעירים אלה מגיעים לתכנית ללא נתוני קבלה ללימודים אקדמיים במקצועות המדעים המדויקים וההנדסה ומתקשים לעמוד בנטל הכלכלי של הלימודים, אך עוברים מבחני מיון המעידים על פוטנציאל הצלחה בתחומים הללו.

התכנית כוללת: איתור וגיוס סטודנטים פוטנציאליים לתכנית הלימודים, ליווי ומעקב אחר הסטודנטים, תכנית אקדמית הכוללת מכינה קדם אקדמית ייעודית (15 חודשים), מעטפת לימודית וסיוע כלכלי לכל אורך תקופת המכינה ולכל אורך לימודי התואר.

4. הנגשת השכלה גבוהה לקהילת יוצאי אתיופיה

בימים אלה מגבשת מל"ג/ות"ת תכנית הנגשה להשכלה גבוהה לקהילת יוצאי אתיופיה, אשר תחל לפעול החל משנה"ל הקרובה, תשע"ז.

התכנית תכונן להנגשה איכותית וכמותית של השכלה גבוהה, מתוך תפיסה הוליסטית, המטפלת במכלול החסמים החל מהשלבים הקדם אקדמיים, דרך התואר הראשון וכלה בלימודים לתארים מתקדמים והשתלבות בשוק העבודה.

נספח ב:

חברי ועדת גיבוש המדדים לשנת תשע"ו

מנהל תכנית אקדמאים, ג'וינט ישראל תבת	ישראל און
מכון ון ליר בירושלים	ד"ר שרה אוסצקי-לזר
דיקן פיתוח חברתי, הקריה האקדמית אונו	פרופ' יובל אלבשן
בית המדרש לרבנים, ניו יורק	ד"ר הלל בן ששון
מנהלת המרכז לחקר הרב תרבותיות והמגוון, האוניברסיטה העברית	מיכל ברק
מנהלת תחום מיצוי השכלה גבוהה, עמותת אלומה	אלה דרי
מרכז תחום תקצוב חברה, קהילה ומכינות, ות"ת	ארן זינר
רכזת קידום מדיניות אקדמית, התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל	מעין חג'אג' כחלון
סמנכ"ל חינוך, מכון פויירשטיין	ענת כגן
ראש המנהל לסטודנטים עולים, משרד העלייה והקליטה	מירי כהן-אדלשטיין
מנכ"ל המשרד הישראלי והפעילות הגלובאלית, הפדרציה היהודית של סן פרנסיסקו	ברק לוזון
אוניברסיטת חיפה	יעל מעין
מנהל פרויקט המח"רים, היחידה לפרויקטים בתכנון ותקצוב, המועצה להשכלה גבוהה	רביד עומסי
סיו"ר הות"ת; דיקן נבחר לפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, אוניברסיטת חיפה	פרופ' פייסל עזאייזה
מרכז תחום תקצוב, חברה, קהילה ומכינות, ות"ת	אורן פודם
מכון מנדל למנהיגות; דוקטורנטית באוניברסיטה העברית	נעמי פרל
יד הנדיב	אשר רגן
סמנכ"ל תכנון ומדיניות, ות"ת	מרב שביב
מנהלת מערך תוכן ואסטרטגיה, בית הנשיא	רוני אלון
יועצת מלווה לבית הנשיא ב"תקווה ישראלית באקדמיה"	אילה הנדן
יועץ לנשיא, תוכן ואסטרטגיה, בית הנשיא	ד"ר חיים נריה
פרויקטורית, תקווה ישראלית בחינוך מטעם בית הנשיא	טל ויינראוב
תוכן ואסטרטגיה, בית הנשיא	מור ברזני

נועדנו לחיות יחד

תקווה ישראלית
أمل أسرائيلي

